

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)
Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)
Моделювання процесу фінансової діагностики промислового підприємства у нестабільних умовах зовнішнього середовища
(тема)

Виконав:
студент 2 курсу, групи ЕКзм-20-1
Сажнева Г. О.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 051 Економіка
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Економічна кібернетика
(повна назва освітньої програми)

Керівник проф. Соколова Л. В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри

(підпис)

Полозова Т. В.
(прізвище, ініціали)

2021 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 051 Економіка

(код і повна назва)

Освітньо-професійна програма Економічна кібернетика

(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

(підпис)

«_____» _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Сажневій Ганні Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Моделювання процесу фінансової діагностики промислового підприємства у нестабільних умовах зовнішнього середовища

затверджена наказом по університету від «23» листопада 2021 р. № 160 Стз

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії «14» грудня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи Фінансова звітність підприємства, періодичні видання, наукова література, інформаційні ресурси мережі Інтернет

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі Вступ. 1. Теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу фінансової діагностики підприємства. 2. Техніко-економічний аналіз ринкової діяльності АТ «ХЗЕМВ». 3. Науково-методичне забезпечення фінансової діагностики підприємства. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій (слайдів) 1-2. Об'єкт, предмет, мета роботи, наукова новизна, завдання і фактологічна база дослідження. 3. Визначення дефініції поняття «Фінансова діагностика підприємства». 4. Форми діагностування фінансового стану підприємства. 5. Теоретична платформа дослідження фінансового стану промислового підприємства. 6. Класифікація методів фінансової діагностики підприємства. 7-8. Економічні і фінансові результати діяльності промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ». 9. Етапи моделювання процесу фінансової діагностики підприємства. Напрямок фінансової діагностики підприємства. 10. Математичні моделі розв'язання задачі. 11-13. Зразки екранних форм. 14. Структурно-логічна характеристика отримання та використання результатів дослідження.

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування Розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Виконання першого розділу роботи	01.11. 2021-08.11. 2021	виконано
2	Виконання другого розділу роботи	09.11. 2021-13.11. 2021	виконано
3	Виконання третього розділу роботи	14.11. 2021-20.11. 2021	виконано
4	Оформлення роботи	21.11. 2021-25.11. 2021	виконано
5	Перевірка роботи на плагіат	26.11. 2021-30.11. 2021	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	01.12. 2021-05.12. 2021	виконано
7	Рецензування роботи	06.12.2021-10.12. 2021	виконано
8	Подання роботи до екзаменаційної комісії	11.12.2021	виконано

Дата видачі завдання 25 листопада 2021 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ проф. Соколова Л. В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 75 с., 14 табл., 15 рис., 74 джерела, 1 додаток.

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА, ПІДПРИЄМСТВО, АНАЛІЗ,
НАПРЯМОК ДІАГНОСТИКИ, ФІНАНСОВИЙ ПОКАЗНИК, ІНТЕГРАЛЬНА
ОЦІНКА, МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ.

Об'єктом дослідження є процес фінансової діагностики промислового підприємства.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з використання методичного інструментарію фінансової діагностики підприємства.

Розглянуто теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу фінансової діагностики підприємства. Визначено дефініцію поняття «фінансова діагностика підприємства». Розроблено теоретичну платформу дослідження фінансової діагностики промислового підприємства. Надано загальну характеристику ринкової діяльності підприємства АТ «ХЗЕМВ», проаналізовано його економічні та фінансові результати. Запропоновано методику фінансової діагностики малого промислового підприємства. Розроблено структурно-логічну характеристику отримання та використання результатів дослідження.

ABSTRACT

Master's thesis: 75 pages, 14 tables, 15 figures, 74 references, 1 appendix.

FINANCIAL DIAGNOSTICS, ENTERPRISE, ANALYSIS, DIRECTION OF DIAGNOSTICS, FINANCIAL INDICATOR, INTEGRATED EVALUATION, MATHEMATICAL MODEL.

The object of the research is the process of financial diagnostics of an industrial enterprise.

The purpose of the work – theoretical justification and development of practical recommendations for the use of methodological tools for financial diagnostics of the enterprise.

Theoretical and methodological aspects of modeling the process of financial diagnostics of the enterprise are considered. The definition of the concept of "financial diagnostics of the enterprise" is defined. The theoretical platform of research of financial diagnostics of the industrial enterprise is developed. The general characteristic of market activity of the enterprise of JSC «KhZEMV» is given; its economic and financial results are analyzed. The method of financial diagnostics of a small industrial enterprise is offered. The structural and logical characteristics of obtaining and using research results have been developed.

ЗМІСТ

Скорочення та умовні позначення.....	6
Вступ.....	7
1 Теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу фінансової діагностики підприємства.....	10
1.1 Визначення дефініції поняття «фінансова діагностика підприємства».....	10
1.2 Методологія фінансової діагностики підприємства.....	16
1.3 Теоретична платформа дослідження фінансової діагностики промислового підприємства.....	25
Висновки до першого розділу.....	29
2 Техніко-економічний аналіз ринкової діяльності АТ «ХЗЕМВ».....	30
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	30
2.2 Аналіз економічних показників діяльності підприємства.....	34
2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності АТ «ХЗЕМВ».....	41
Висновки до другого розділу.....	44
3 Науково-методичне забезпечення фінансової діагностики підприємства.....	46
3.1 Змістовна постановка задачі.....	46
3.2 Методика фінансової діагностики підприємства.....	51
3.3 Економічне обґрунтування розробки.....	60
Висновки до третього розділу.....	62
Висновки.....	64
Перелік джерел посилання.....	68
Додаток А Копії публікацій.....	76

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

АТ – акціонерне товариство;

ДКУД – державний класифікатор управлінської документації;

ЄДРПОУ – єдиний державний реєстр підприємств та організацій України;

КВЕД – класифікатор видів економічної діяльності;

ПДВ – податок на додану вартість;

ФД – фінансова діагностика.

ВСТУП

У теперішній час в економіці України та багатьох країн світу відбуваються негативні явища, які суттєво впливають на життєдіяльність, конкурентоспроможність та ефективність діяльності промислових підприємств незалежно від їх розміру та форм власності. Це призводить до виникнення кризового стану діяльності підприємств, може довести їх до банкрутства, порушення фінансової стійкості, неплатоспроможності. Не всі підприємства, які потрапили в кризове становище, можуть своєчасно стабілізуватися. В умовах турбулентного зовнішнього середовища, посилення загроз та зростання кризових явищ в економічній та політичній сферах країни для вітчизняних промислових підприємств задача отримання позитивного фінансового результату своєї ринкової діяльності набуває особливого значення. Саме тому питання проведення фінансової діагностики діяльності промислових підприємств країни як заходу, котрий сприяє попередженню потрапляння підприємств до кризового стану та управління ними в такий період, сьогодні є дуже важливими та необхідними. Це зумовлює актуальність теми обраної теми кваліфікаційної роботи, її цільові установки і перелік завдань, які підлягають вирішенню.

Значний внесок у дослідження вищезазначеної проблеми зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: К. В. Багацька, В. В. Лук'янова, О. О. Лабунець, Л. М. Саприкіна, К. І. Шипіл, Г. В. Савицька, А. В. Градова, С. Т. Пілецька, В. М. Рожелюк., Н. Т. Жук, О. М. Підхомний, В. В. Чернишов, Е. Альтман, І. Ансофф, У. Бівер, І. А. Бланк та інші.

Критичний аналіз наукових публікацій свідчить про відсутність єдиного ставлення до визначення дефініції поняття «фінансова діагностика підприємства» та вибору напрямків її проведення. Це підтверджує необхідність продовження вивчення зазначеної проблеми.

Об'єктом дослідження є процес фінансової діагностики промислового підприємства.

Предметом дослідження є методи та моделі оцінки фінансових показників для діагностування фінансового стану підприємства.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з використання методичного інструментарію фінансової діагностики підприємства.

Основними завданнями дослідження є такі:

- визначити дефініцію поняття «фінансова діагностика підприємства»;
- розглянути методологічні аспекти фінансової діагностики підприємства;
- розробити теоретичну платформу дослідження фінансової діагностики промислового підприємства;
- надати загальну характеристику ринкової діяльності підприємства АТ «ХЗЕМВ»;
- провести аналіз економічних показників діяльності підприємства;
- провести аналіз фінансових результатів діяльності АТ «ХЗЕМВ»;
- виконати змістовну постановку задачі;
- запропонувати методіку фінансової діагностики підприємства;
- провести економічне обґрунтування розробки.

Методичною основою для проведення дослідження були періодичні наукові видання, законодавство України, фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Під час дослідження були використані методи аналізу та синтезу інформації, яка характеризує діяльність підприємства; порівняння та узагальнення показників фінансової діагностики підприємства; інтерпретація висновків, що впливають з аналізу отриманих результатів дослідження.

Практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що запропоновані практичні рекомендації можуть бути використані підприємствами будь-якої галузі для проведення фінансової діагностики.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати проведених досліджень представлені на II міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (Харків, 2021).

Публікації. Результати досліджень опубліковано у 2 наукових працях, у тому числі 1 статті у колективній монографії та 1 тезах доповідей на конференції.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Визначення дефініції поняття «фінансова діагностика підприємства»

У теперішній час вітчизняні промислові підприємства функціонують в умовах нестабільного, невизначеного, складного, неоднозначного зовнішнього середовища, що обумовило виникнення кризових явищ у багатьох галузях економіки країни та призвело до зниження фінансово-економічного потенціалу підприємств промисловості.

Характерною рисою протиріч фінансової рівноваги являється порушення раціональної структури активів товаровиробників. Це веде до збиткової діяльності промислових підприємств, деформації структури капіталу, яка пов'язана з відсутністю довгострокових джерел фінансування та значною часткою короткострокових зобов'язань, виникненню протиріч між ліквідністю, рентабельністю та фінансовою стійкістю [1].

Ключовою складовою в системі сучасного управління в економіці підприємства виступає діагностика, головною метою проведення якої є забезпечення керівництва підприємства інформацією, що дозволить реально оцінити стан і перспективи розвитку підприємства та прийняти науково обґрунтовані управлінські рішення.

Діагностика походить від слова «діагноз», котре у перекладі з грецького означає «розпізнавання», «визначення» [2, 3]. Діагностика є не одноразовим актом, а пошуковим, дослідницьким, пізнавальним процесом, який відбувається за часом та у просторі з метою вивчення, наукового пошуку та пізнання реального стану підприємства – об'єкта дослідження.

Широке коло питань щодо теоретичних, методологічних, практичних та методичних аспектів діагностики промислових підприємств висвітлено у наукових працях таких вчених, як: С. С. Черниш [3]; О. Є. Найдено [4];

Л. М. Малярець, Л. О. Норік [5]; Л. М. Саприкіна, К. І. Шипіл [6]; В. В. Лук'янова, О. О. Лабунець [7]; С. М. Жукевич, Н. В. Кудлаєва [8]; Г. В. Савицька, А. В. Градова [9]; О. М. Підхомний [10]; Т. А. Городня, І. П. Мойсеєнко [11]; Ю. С. Копчак [12]; В. М. Рожелюк., Н. Т. Жук [13]; В. В. Чернишов [14], С. В. Приймак [15] та інших.

Останнім часом діагностика фінансового стану як самостійний напрям дослідження набула активного розвитку. Дослідженню різноманітних питань фінансового діагностування промислових підприємств, визначенню природи, видів і методів діагностики, розробці заходів щодо практичного використання діагностичного аналізу на підприємстві присвятили свої праці такі науковці, як О. Є. Найденко [4]; Л. М. Саприкіна, К. І. Шипіл [6]; В. В. Лук'янова, О. О. Лабунець [7]; С. М. Жукевич, Н. В. Кудлаєва [8]; О. М. Підхомний [10]; Т. А. Городня, І. П. Мойсеєнко [11]; В. М. Рожелюк, Н. Т. Жук [13]; В. В. Чернишов [14]; К. В. Багацька [17]; Л. В. Соколова, О. В. Колісник [18]; С. Т. Пілецька [19] та багато інших.

Проблематиці діагностики, як складовій антикризового управління підприємством, приділялась увага закордонних та вітчизняних авторів, серед яких зазначено: Е. Альтмана, І. Ансоффа, У. Бівера, І. А. Бланка, Л. Бляхмана, А. Матвійчука, О. Й. Шевцову [14]; С. Т. Пілецьку [19]; О. А. Сметанюк [20]; [21]; Н. А. Іщенко [22] та інші.

Сукупність різнобічних питань економіко-математичного моделювання діагностики фінансового стану підприємства розглянуто у працях: О. В. Раєвневої, С. О. Степуріної [23]; П. М. Кулікова, Г. А. Іващенко [24]; О. С. Якименка [25]; Л. В. Соколової, Г. М. Верясової, О. Є. Соколова [26]; Ю. В. Ковтуненка, А. Усманової [27]; О. О. Шапурової [28]; Л. В. Соколової, О. А. Порохненка [29]; Г. М. Янковець, Ю. В. Чернюк [30] та ін.

Не дивлячись на широкий спектр питань, що розглядаються з аналізу науковій літературі вітчизняних і зарубіжних авторів, можна констатувати проте, що окремі питання діагностики фінансового стану підприємств, особисто малих промислових підприємств, остаточно не вирішені [31-33].

Підвищення ролі діагностики фінансового стану промислових підприємств у ринкових умовах господарювання пов'язано з тим, що підприємства самостійні у прийнятті рішень та несуть повну відповідальність за результати своєї виробничо-господарчої діяльності перед акціонерами, працівниками, банками, інвесторами. Також ринкові конкурентні умови вимагають від товаровиробників підвищення ефективності виробництва, рівня конкурентоспроможності продукції та послуг на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, ефективних форм господарювання та управління. За цих умов роль діагностики фінансового стану є достатньо великою [34].

У найбільш загальному розумінні діагностика – це елемент процесу пізнання, пов'язаний із одержанням, зберіганням, переробкою й використанням значущої інформації про об'єкт дослідження за допомогою його розпізнавання. Вчені Л. М. Малярець та Л. О. Норік у науковій праці [5] розглядають діагностику як процес формування висновку про стан і розвиток об'єкта дослідження на основі вивчення різноманітної інформації, її синтезу та зіставлення з метою оцінки існуючого становища, виявлення проблем, причин їх виникнення і визначення майбутнього становища об'єкта й засобів його забезпечення. Таким чином можна вважати, що діагностика дає можливість оцінити існуюче становище, проаналізувати минуле та спрогнозувати майбутнє становища підприємства як об'єкта дослідження.

На думку С. С. Черниша діагностика фінансового стану підприємства покликана забезпечувати комплексне виявлення, аналіз, ліквідування та прогнозування проблем підприємств з метою забезпечення прийняття випереджуючих управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних та тактичних цілей [3].

Сутність цілей діагностики полягає у виявленні змін та встановленні діагнозу. Тому особливостями діагностики є її оцінно-статистичний, пошуково-прогностичний та дослідний характер. У ході діагностики теорія

та практика вступають у взаємодію, що виділяє діагностику як форму реалізації теоретичного знання [14, 15].

Вчений В. М. Чернишов у своїй науковій праці [14] запропонував визначати поняття «фінансова діагностика підприємства» за певними виділеними ознаками – критеріями, які представлено на рис. 1.1.

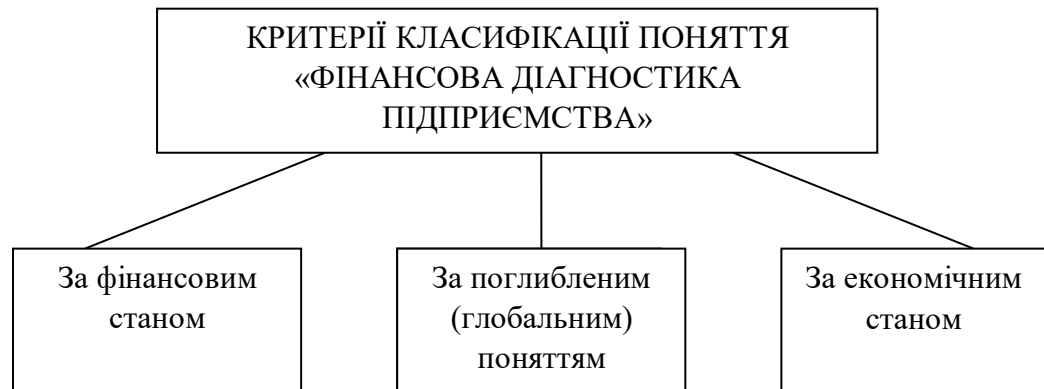

Рисунок 1.1 – Критерії класифікації поняття «фінансова діагностика підприємства»

Виходячи з дослідження особливостей визначення сутності фінансової діагностики різними вченими, у табл. 1.1–табл. 1.3 наведені результати аналізу наукових публікацій щодо визначення сутності базового поняття дослідження з урахуванням рекомендацій [14, 16] за кожним із критеріїв відповідно.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «фінансова діагностика підприємства» за критерієм «фінансовий стан»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	2	3
1	Лук'янова В. В., Лабунець О. О., [7]	Фінансова діагностика – систематична та всебічна оцінка діяльності підприємства з використанням різноманітних методів аналізу
2	Приймак С. В., [15]	Фінансова діагностика – це ключовий функціональний інструмент контролінгу, оскільки результати діагностики слугують інформаційною підтримкою ухвалення управлінських рішень в галузі фінансового та комерційного кредитування, інвестування, реорганізації, диверсифікації діяльності підприємства

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
3	Сметанюк О. А., [20]	Фінансова діагностика – це процес ідентифікації якості фінансового стану суб'єктів господарювання та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри
4	Ковальов В. В., [35]	Фінансова діагностика – такий вид фінансового аналізу, що спрямований у першу чергу на виявлення якомога раніше різноманітних збоїв і недоліків у діяльності суб'єктів господарювання
5	Бланк І. О., [36]	Фінансова експрес-діагностика – це спосіб раннього виявлення ознак кризового розвитку підприємства, що дає змогу вжити оперативних заходів для їх нейтралізації. Фундаментальна фінансова діагностика – це спосіб одержання найбільш розгорнутої картини кризового фінансового стану підприємства
6	Бень Т. Г., [37]	Фінансова діагностика – оцінка фінансового стану підприємства за допомогою поглибленого та експрес-аналізу, які виявляють проблемні зони підприємства і причини їх виникнення

Таблиця 1.2 – Визначення поняття «фінансова діагностика» підприємства за критерієм «поглиблене (глобальне) поняття»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	Черниш С. С., [3]	Діагностика – це повна система, яка включає методологічні основи економічного аналізу, господарського обліку, різноманітні концепції, підходи та механізми встановлення слабких сторін підприємства.
2	Городня Т. А., Мойсеєнко І. П., [11]	Розпізнавання стану суб'єктів господарювання через вивчення його діяльності за певний період з використанням відповідних джерел даних, спрямованих на визначення впливу факторів та запобігання кризовим ситуаціям
3	Лігоненко Л. О., [38]	Діагностика розглядається не тільки як дослідження минулого та теперішнього стану суб'єктів господарювання, але й передбачення ймовірного розвитку ситуації у внутрішньому та зовнішньому оточенні, а її наслідком є обґрунтування заходів щодо удосконалення системи управління, фінансового оздоровлення підприємства та зростання його ринкової привабливості
4	Бондаренко Т. Ю., Волков Д. П., [39]	Процес дослідження діяльності суб'єкта господарювання з метою виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів, для мінімізації їх негативного впливу в майбутньому та вироблення стратегії розвитку

Таблиця 1.3 – Визначення поняття «фінансова діагностика» підприємства за критерієм «економічний стан»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	2	3
1	Савчук Я. О. [40]	Фінансова діагностика – комплекс всебічних систематичних досліджень, здійснення яких дає змогу визначити фінансовий стан підприємства, відстежити техніку прийняття рішень фінансового характеру, проаналізувати вплив факторів зовнішнього і внутрішнього походження на результати його роботи, а також виявити резерви і шляхи їх поліпшення та обґрунтувати необхідні управлінські рішення для вдосконалення господарювання
2	Вікіпедія, [40]	Фінансова діагностика є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності. Її результат – оцінка фінансового стану підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, доходності використаних коштів
3	Швиданенко Г. О., Олексюк О. І., [42]	Діагностика – спосіб визначення характеру порушень у галузі господарської діяльності, в якій відбуваються відхилення від нормальної відносної динаміки різних процесів, що виражаються через темпи зміни відповідних показників

Фінансова діагностика розглядається у якості процесу визначення поточного стану суб'єктів господарювання й динаміки їх змін, можливих шляхів вирішення питань за результатами розрахунків, оцінки та інтерпретації фінансових показників, що характеризують різні сторони діяльності.

Діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства є головним методом забезпечення прибуткової діяльності підприємства. На основі отриманих результатів діагностики керівники різних рівнів приймають управлінські рішення, а також проводиться реструктуризація підприємства з метою пристосування діяльності підприємства до умов навколишнього економічного, політичного, соціального середовища для забезпечення оптимальних результатів діяльності підприємства [43].

Кожне підприємство, здійснюючи господарську діяльність, вимушене на своєму шляху боротися з кризами, долати труднощі, перешкоди фінансового, організаційного, техніко-технологічного характеру. Класифікація цих проблем на основі чітко визначених ознак дає змогу їх структурувати, шляхом діагностики визначити з них головні, домінуючі, намітити оптимальні шляхи їх розв'язання.

1.2 Методологія фінансової діагностики підприємства

У теперішній час термін «методологія» розуміють як у загальному, так і у конкретизованому сенсі [44]. Розглянемо методологію фінансової діагностики у конкретизованому сенсі як сукупність завдань, форм, принципів, напрямків, методів, моделей, методик, які застосовуються у практичній діяльності фінансових менеджерів підприємств.

Основною метою проведення діагностики фінансового стану підприємства визначено оцінку та виявлення резервів його стабілізації, поліпшення і зростання. Основними завданнями діагностики фінансового стану промислового підприємства є такі:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними обіговими коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів [7].

Основними напрямками діагностики фінансового стану відповідно до [41] є: аналіз якості активів; аналіз якості пасивів; обґрунтованість витрат; обґрунтованість відображення доходів; аналіз прибутковості окремих видів діяльності; розподілення та використання прибутків.

Вважається, що діагностування фінансового стану доцільно проводити в наступних формах:

- оцінка діяльності підприємства, що передбачає аналіз системи взаємопов'язаних показників, які характеризують ефективність діяльності з точки зору її відповідності стратегічним цілям;

- експрес-діагностика стану фінансового забезпечення діяльності підприємства, яка передбачає побудову та аналіз системи взаємопов'язаних показників, що характеризують загальний фінансовий стан та структуру забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства;

- моніторинг фінансових показників, що передбачає поточну аналітичну діяльність та контроль обмеженої кількості показників, які характеризують результати фінансової діяльності з метою визначення негативних тенденцій в їх зміні та пошуку шляхів їх вирішення;

- рейтингова комплексна оцінка стану підприємства [7, 14, 45].

Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування та використання його фінансових коштів. У якості інструментарію оціночної діагностики виступає певна сукупність спеціальних фінансово-економічних показників. Так, у країнах з розвинутою ринковою економікою розроблено ряд показників, які виступають «орієнтиром» для діагностики фінансового стану промислового підприємства. До них належать такі показники: коефіцієнт незалежності, коефіцієнт позичкових коштів, співвідношення позичкових і власних коштів, коефіцієнт абсолютної та поточної ліквідності, проміжний та загальний коефіцієнт покриття [3, 9, 14, 45]. Аналіз цих показників забезпечує фінансових менеджерів та аналітиків інформацією щодо загального рівня

фінансового стану їх підприємств і надає можливість діагностувати та прогнозувати його зміни у майбутньому.

Фінансова діагностика є інструментом дослідження наявних проблем підприємств, побудови на цій основі відповідних механізмів їх вирішення, розробки практичних рекомендацій та їх впровадження. Досить часто необхідність проведення фінансової діагностики пояснюється наближенням чи перебуванням підприємства у кризовому фінансовому стані.

Фінансові кризи характеризують протиріччя в стані фінансової системи чи фінансових можливостях підприємств. Це кризи грошового вираження економічних процесів. Неплатоспроможність виступає основною ознакою фінансової кризи в будь-якій соціально-економічній системі [19, 38, 40, 41, 43]. Фінансова криза – це гостре порушення функціонування підприємства, котре виникло внаслідок зниження його платоспроможності, що пов'язано зі зниженням будь-яких (збутових, організаційних, управління персоналом тощо) можливостей розвитку підприємства [19, 21, 22]. Передумовами виникнення фінансової кризи в соціально-економічних системах можуть бути такі, як:

- кризовий стан економіки країни в цілому;
- чинники, що спричинили виникнення деструктивних утворень в організаційній структурі підприємств;
- відсутність належних маркетингових досліджень ринку, як наслідок – криза збуту;
- техніко-технологічні диспропорції;
- відсутність належного обліку фінансових активів підприємства та інші [14, 20].

Ознаками прояву фінансової кризи на підприємстві слід виділити:

- різке зниження платоспроможності (збитковість виробництва, відсутність податкового планування, ріст прострочених зобов'язань, низька ліквідність майна, неефективне управління фінансово-економічною діяльністю тощо);

- зниження значень фінансових показників і коефіцієнтів нижче їх критичного рівня;
 - виникнення чи розгортання кризового стану в цілому [18, 14, 20].
- Розрізняють два види фінансових криз на підприємстві, а саме:
- загальна, котра виникає одночасно на декількох рівнях управління, виробництва, логістики;
 - локальна, що має місце в окремих його бізнес-процесах і структурних підрозділах [14].

У зв'язку з тим, що підприємство під час здійснення фінансово-господарської діяльності може перебувати на різних етапах економічного розвитку, знаходитися на стадії виникнення перших ознак кризи чи в умовах всеохоплюючої фінансової кризи (банкрутства), в кожному конкретному випадку доцільним є використання різних критеріїв діагностики фінансового стану підприємства, що відображається на структурі та кількості досліджуваних явищ і процесів.

Вирішення більшості представлених проблем можливе за умови проведення фінансової діагностики підприємства. Підприємство, на якому серйозно ведеться аналітична робота, здатне раніше розпізнати майбутню проблему, оперативно відреагувати на неї та уникнути її чи зменшити ступінь ризику.

Фінансова діагностика дозволяє: ефективно керувати ресурсами підприємства та виявляти тенденції в їх використанні; об'єктивно оцінювати стан підприємства, виявляти фактори і причини досягнутого стану; виявляти резерви покращення фінансового стану; підвищувати ефективність господарської діяльності у майбутньому; прогнозувати розвиток підприємства на найближчу та віддалену перспективу [7, 8, 10-12, 38].

Значна увага до проведення фінансової діагностики стану підприємства приділяється ще й тому, що, з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, свідчить про досягнення, а з другого – виявляє передумови розвитку підприємства [14].

У теперішній час багато промислових підприємств у країні знаходяться у скрутному фінансовому положенні. Взаємні неплатежі між суб'єктами господарювання, високі податкові та банківські ставки ведуть до того, що підприємства становляться неплатоспроможними. Зовнішньою ознакою неспроможності підприємства є припинення його поточних платежів та неспроможність задовольнити вимоги кредиторів на протязі установленого законодавством терміну часу з моменту наступу строків їх виконання [36, 46].

Фінансова діагностика як процес включає:

- проведення фінансового аналізу;
- отримання на його основі кількісного результату (оцінка);
- встановлення діагнозу (форма, етап, рівень стану підприємства на дату завершення дослідження; порівняння з іншими підприємствами та з нормативними показниками; встановлення наявності відхилень від норми; визначення ступеня відхилення та ін.);
- розробка заходів і рекомендацій щодо усунення симптомів відхилення від норми і поліпшенню (стабілізації) стану підприємства;
- моніторинг за поведінкою стану підприємства і вироблення коригувальних рішень.

Таким чином, до завдань фінансової діагностики результатів діяльності підприємства доцільно віднести такі, як:

- встановлення реального стану досліджуваного підприємства;
- порівняння стану досліджуваного підприємства з аналогічними підприємствами по галузі, а також рівня його розвитку відповідно до нормативних вимог;
- вивчення динаміки розвитку діяльності підприємства у тимчасовому і просторовому вимірах;
- прогнозування основних тенденцій розвитку підприємства в майбутньому [7, 10, 11, 14].

При встановленні діагнозу особливо важливу роль відіграє виявлення причин, за якими і виникли відхилення у діяльності підприємства. Наприклад, на підприємстві зниження продуктивності праці може бути викликано:

- скороченням обсягів виробництва продукції;
- необґрунтованим збільшенням чисельності працюючих;
- високим ступенем фізичного і морального зносу парку обладнання та ін.

Тому організаційно-технічні заходи, спрямовані на поліпшення або коригування виявленого відхилення, повинні бути розроблені з урахуванням причин, що викликали ці відхилення. Важливе значення має не тільки визначення спрямованості відхилень (позитивне чи негативне), але і визначення інтенсивності (швидкості) цих відхилень у часі. Результатом таких досліджень (оцінок) стане прогноз стану промислового підприємства через деякий заданий інтервал часу. Реалізація такого підходу необхідно для того, щоб керівництво підприємства, отримавши результати проведеної діагностики, мало уявлення про те, скільки часу воно має в своєму розпорядженні до появи перших симптомів подальшого погіршення стану підприємства.

Також це має значення при плануванні організаційно-технічних заходів. Оскільки стадія їх підготовки може тривати певний час, то при сформованому рівні стану підприємства (за результатами діагностики) це може обернутися для нього непередбаченими фінансовими втратами і навіть збитками. Це пояснюється тим, що навіть якщо організаційно-технічні заходи заплановані як результат проведення діагностики на підприємстві, то їх реалізація може виявитися вже недоцільною, тому що настане черговий крок погіршення стану підприємства і знадобиться розробка вже нових заходів.

Тому досить актуальною є проблема якісної і кількісної оцінки саме інтенсивності погіршення стану підприємства, тобто оцінки швидкості зміни стану в динаміці.

Фінансова діагностика – це дослідницький процес, котрий стосується аналізу фінансового стану промислового підприємства. Поділяють поняття: а) експрес-діагностика – попереднє виявлення порушень пропорцій кругообігу капіталу; б) фундаментальна діагностика – виявлення причин порушення пропорцій кругообігу капіталу, їх кількісної оцінки та розробки рекомендацій з їх ідентифікації [7, 36].

Фінансова діяльність підприємства, як складова частина його господарської діяльності, повинна бути спрямована на забезпечення планомірного надходження й витрати грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного й позикового капіталу й найбільш ефективно його використання [34].

Фінансова діагностика господарюючого суб'єкта передбачає систематичну та всебічну оцінку діяльності даного підприємства та використовує різноманітні методи аналізу. Методи, форми й засоби встановлення діагнозу залежать від природи об'єкта дослідження. При цьому важливим фактором, який впливає на вибір засобів і методів діагнозу, є термін часу [38].

Методи фінансової діагностики визначаються як комплекс науково-методичного інструментарію дослідження фінансового стану підприємства. Відповідно до рекомендацій [4, 6, 7] основні методи фінансової діагностики підприємства об'єднані у дві групи: формалізовані і неформалізовані методи.

Формалізовані методи спираються на наукове обґрунтування. Їм притаманний об'єктивізм, саме тому їх зазвичай використовують під час оцінювання діяльності національних підприємств.

Неформалізовані методи спираються на характеристику аналітичних процедур на логічному рівні. Характерною ознакою цих методів є

суб'єктивізм, оскільки вони переважно засновані на знаннях, досвіді та інтуїції аналітика.

Основними методами фінансової діагностики підприємства відповідно до [14, 46-49] є такі, що представлені на рис. 1.2.

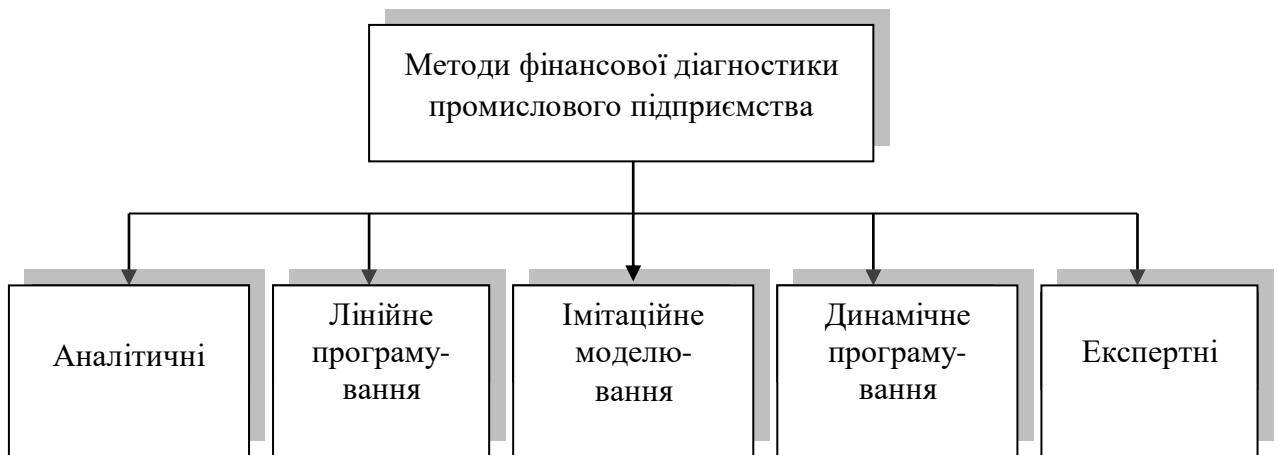

Рисунок 1.2 – Класифікація методів фінансової діагностики

Аналітична діагностика базується на різних операціях із статистичними даними та передбачає проведення діагностичних досліджень безконтактними методами за допомогою статистичної інформації, з використанням методів комплексного економічного аналізу, бальних оцінок та ін.

Лінійне програмування є математичним засобом, котре використовується для визначення найкращої комбінації ресурсів і дій, необхідних для досягнення оптимального результату.

Імітаційне моделювання є способом отримання інформації щодо об'єкту, котрий діагностується, за допомогою модельних імітацій.

Динамічне програмування є обчислювальним методом для рішення задач управління певної структури, коли задача з n змінними представляється як багатокроковий процес прийняття рішення. На кожному кроці визначається екстремум функції тільки від однієї змінної.

Експертні методи – це засоби встановлення діагнозу, що ґрунтуються на узагальненні оцінок та інформації, які надані експертами. Експертна діагностика будується на інформації, яка отримується для цілей діагнозу

контактними методами через проведення спеціальних експертних опитувань. У цій діагностиці використовується велика кількість способів і методів експертних оцінок, спеціальних коефіцієнтів порівняльної економічної ефективності та ін.

Проведення фінансової діагностики підприємства необхідно для виявлення якості його фінансового стану, ступеня підприємницького ризику, здібності до нарощування капіталу, раціональності використання оборотних коштів. Вона покликана ідентифікувати фінансове положення підприємства з погляду можливостей вирішення виниклих у нього проблем. Методика проведення такої діагностики базується на фінансовому аналізі та включає дві взаємозв'язані частини: коефіцієнтний аналіз і оцінку балансу [7, 11, 46, 48, 49].

Коефіцієнтний аналіз підприємства в рамках фінансової діагностики є необхідним для проведення оцінки ділової активності промислового підприємства з позиції ринкової стійкості в конкретному виді його економічної діяльності. Такому аналізу піддаються тільки два блоки фінансових показників, які відображають оборотність фінансових ресурсів підприємства та його ділову активність, тобто ті параметри, які найбільш адекватно оцінюють можливості підприємства функціонувати на ринку.

Проведення фінансової діагностики і, відповідно, фінансового аналізу підприємства базується на якісній аналітичній інтерпретації взаємозв'язку і взаємозалежності руху залишків грошових коштів на рахунках балансу. Для цього спочатку провадиться робота щодо побудови робочого балансу, який визначає залежність напрямів вкладень підприємства від наявності джерел для цих операцій [47].

Доцільно також зауважити, що основними методами фінансового аналізу підприємства у рамках реалізації процедури його фінансової діагностики є такі: багатофакторні регресійні і динамічні моделі; трендовий аналіз фінансових коефіцієнтів; рейтингові оцінки на основі ринкових критеріїв фінансової стійкості; графоаналітичний метод; емпіричний метод; порівняльний аналіз; інтегральний аналіз; економічні барометри [47-50].

1.3 Теоретична платформа дослідження фінансової діагностики промислового підприємства

Останніми роками окремі питання теоретичної та методологічної спрямованості відносно здійснення фінансової діагностики вітчизняних промислових підприємств потребують подальшого доопрацювання за умови поширення сфери їх практичного застосування та посилення небезпечних для підприємництва змін і викликів зовнішнього середовища. Враховуючи ступінь актуальності та розробки даного питання, доцільним постає питання щодо формування теоретичної платформи дослідження фінансової діагностики промислового підприємства.

Підтримуючи погляди ряду науковців на вирішення означеної вище проблеми [3, 6, 7, 14, 17, 19], вважаємо, що основними напрямками дослідження є такі, як:

- економічна сутність фінансової діагностики;
- цілі її проведення;
- основні складові фінансової діагностики;
- принципи, функції та завдання фінансової діагностики;
- мета та напрямки проведення фінансової діагностики підприємства;
- компоненти фінансової діагностики;
- методи діагностування господарської діяльності підприємства;
- базові параметри – критерії оцінки;
- узагальнене поняття фінансової діагностики підприємства.

Усе це у сукупності, з нашої точки зору, формує теоретичну платформу дослідження фінансової діагностики промислового підприємства, яку наведено на рис. 1.3 з урахуванням рекомендацій [7, 14, 17].

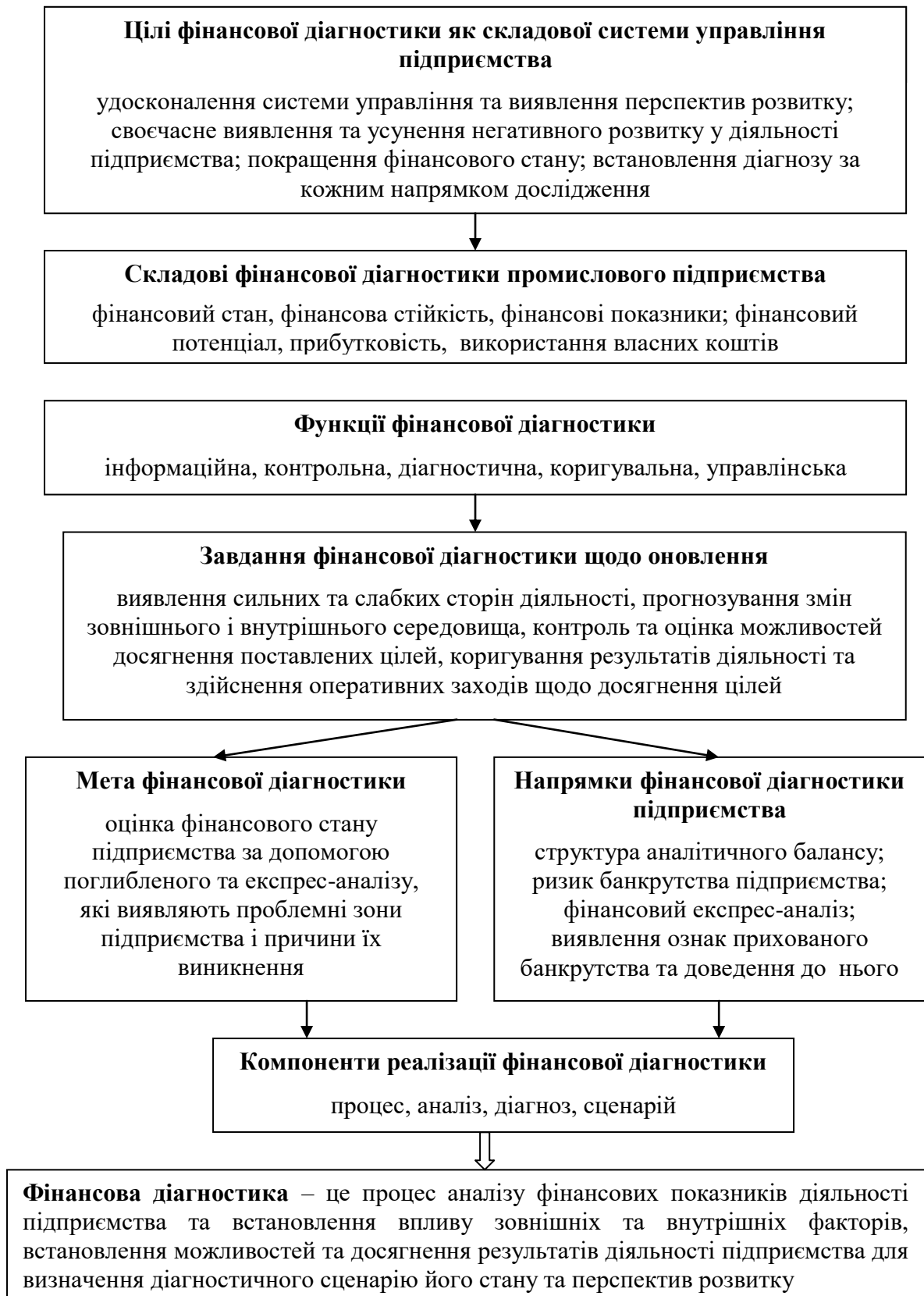

Рисунок 1.3 – Теоретична платформа дослідження фінансової діагностики промислового підприємства

Науковець С. С. Черниш [3] вважає, що результатом діагностики має бути діагноз – визначення та описання поточного і перспективного стану підприємства, його основних проблем та шляхів їх вирішення.

Відповідно до [3] центральним питанням у діагностиці є становлення симптомів ускладнень чи можливостей, а виявлення симптомів допомагає визначити основні проблеми. Вчений В. В. Чернишов акцентує увагу на тому, що у теперішній час ототожнення понять «фінансовий аналіз» та «фінансова діагностика» не є правильним.

В умовах сьогодення фінансова діагностика надає можливість продуктивного використання всіх методик та функцій фінансового аналізу для прийняття правильних управлінських рішень [14].

Можна вважати, що фінансова діагностика підприємства – це процес оцінки стану його бізнес-процесів на предмет відповідності їх якісних і кількісних параметрів попередньо встановленим критеріям і показниками з метою виявлення в динаміці факторів і симптомів тих явищ, які становлять загрозу досягненню тактичних завдань і стратегічних цілей.

За результатами діагностики можна визначити, наскільки успішно підприємство працює в порівнянні з конкурентами; які зміни відбулися у стані підприємства в порівнянні з попередніми періодами (погіршився або покращився); чи є прийнятними в існуючих умовах показники роботи підприємства. Кожне підприємство є системою, котра складається із взаємозв'язаних елементів, зв'язків, стосунків, є їх цілісністю та може знаходитися як у стійкому, так і в нестійкому стані. Авторка роботи [19] С. Т. Пілецька переконана, що процеси розвитку підприємства циклічні і вони не завжди можуть бути керовані.

Через нестабільність, турбулентність, невизначеність зовнішнього середовища, зростання рівня складності та інноваційності процесів організації і виробництва, розвиток кризових явищ на підприємстві необхідно проводити діагностику його фінансового стану [6].

Фінансова діагностика розглядається як процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ, які впливають на його фінансові параметри. Однак, діагностика не тільки ідентифікує якість фінансового стану підприємства та визначає результати впливу чинників, але й виявляє причини, що зумовили зміну тих чи інших параметрів [14]. Обґрунтована ув'язка концепцій фінансової діагностики із прийнятими цілями підприємства – об'єкта управління має на меті підвищити якість процесу прийняття фінансових рішень, що є основною метою здійснення діагностичних процедур на підприємстві.

Розвиток дослідження сутності фінансової діагностики та виділення її принципів, функцій та методичного інструментарію свідчить про те, що на зміну тлумаченню діагностики як процедури аналізу та встановлення поточного стану приходить ширше її розуміння, а саме як складової системи стратегічного управління підприємством в умовах посилення негативного впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ, дієвого інструменту забезпечення не тільки конкурентоспроможності промислового підприємства, але й забезпечення його економічної безпеки у довгостроковій перспективі [6, 14, 19].

Таким чином, можна зробити висновок, що результати проведених досліджень дозволили предметно розглянути, узагальнити та доповнити понятійно-категоріальний апарат теорії фінансового аналізу підприємства через тлумачення дефініції «теоретична платформа дослідження фінансової діагностики промислового підприємства» та її змістовного наповнення. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на поширення складових теоретичної платформи дослідження за рахунок розгляду відповідних методів, методик та програмного забезпечення проведення фінансової діагностики, урегулювання термінів її здійснення на промислових підприємствах країни.

Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу фінансової діагностики підприємства. Було проведено аналіз теоретичних підходів щодо визначення науковцями дефініції поняття «фінансова діагностика підприємства» за трьома критеріями класифікації.

Описано основні завдання, напрямки та методи діагностики фінансового стану промислового підприємства. Вивчено форми діагностування фінансового стану підприємства. Розглянуто класифікацію методів фінансової діагностики підприємства.

Враховуючи ступінь актуальності та розробки питання моделювання процесу фінансової діагностики промислового підприємства, було визнано за доцільне сформулювати теоретичну платформу дослідження фінансової діагностики малого промислового підприємства, що сприятиме поширенню понятійно-категоріального апарату теорії фінансового аналізу підприємства у цілому.

2 ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РИНКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АТ «ХЗЕМВ»

2.1 Загальна характеристика підприємства

Фактологічною базою дослідження було обрано промислове підприємство «Харківський завод електромонтажних виробів». За період передатестаційної практики після ознайомлення із внутрішніми матеріалами даного підприємства було з'ясовано, що цей суб'єкт господарювання має тривалу історію своєї діяльності.

Першу свою електротехнічну продукцію підприємство почало виробляти з початку 40-х років минулого століття. Для цього періоду характерним для виробництва було виготовлення боєприпасів. За даними аналізу відкритої внутрішньої інформації, отриманої на підприємстві, після закінчення війни почалося збільшення потужностей заводу з метою виконання планів виготовлення продукції, направленої на відновлення народного господарства: шинні складки, силові розподільні шафи, рубильники, запобіжники та ін.

Після відбудови народного господарства на заводі почалися експериментальні роботи, освоєння й виробництво більш складного обладнання для будівництва промислових підприємств, будівництва житла, а саме:

- ножиці листові;
- гнбочні верстати,;
- вишки телескопічні;
- лебідки монтажні;
- ящики силові;
- щитки промосвітлення;
- преса вибухової дії тощо.

Окремі види виробленої продукції підприємство поставляло за кордон у такі країни, як Куба, Югославія, Монголія, Гвінея, Ірак, Камбоджа Єгипет

та ін. Основним конкурентом підприємства у виробництві низьковольтної апаратури є ЗАТ «Харківський завод електромонтажних виробів-1».

Промислове підприємство «Харківський завод електромонтажних виробів» (скорочено «ХЗЕМВ») 06.01.1994 р. було зареєстровано як контрагент АТ «ХЗЕМВ». Розмір його статутного капіталу складає 15881,91 грн. У 2009 р. підприємство набуло статус суб'єкта малого підприємництва, не змінивши акціонерної форми власності.

Аналіз фінансової звітності досліджуваного малого підприємства дозволив установити, що до 2019 рр. включно дане підприємство було зареєстроване як суб'єкт малого підприємництва. Його організаційно-правовою формою господарювання було відкрите акціонерне товариство, а видом економічної діяльності – надання

Починаючи з 2020 р. організаційно-правовою формою господарювання даного малого підприємства стало акціонерне товариство, формою власності – недержавна власність [51].

Основним видом економічної діяльності підприємства за КВЕД 81.10 є комплексне обслуговування об'єктів. Іншими видами діяльності є неспеціалізована оптова торгівля за кодом 46.90 та надання інших допоміжних комерційних послуг за кодом 82.99.

У цілому слід зазначити, що у важкий період виходу із фінансової кризи економіки країни та її регіонів малі промислові підприємства мають суттєві переваги перед великими чи середніми за розміром підприємствами. Серед таких переваг можна виділити такі, як:

- мобільність реагування на зміни в регіональній економіці;
- зниження соціальної напруженості у регіоні;
- вирішення проблем безробіття на регіональному рівні;
- здійснення комерційної та виробничо-господарської діяльності малого промислового підприємства за власні кошти, що виключає проблему надання кредитів;
- поповнення місцевих бюджетів.

Комерційна та виробничо-господарська діяльність даного підприємства відповідає чинному законодавству України [52-55]. На протязі тривалого часу на даному підприємстві було організовано виробництво (без ремонту) електророзподільної та контрольної апаратури.

У теперішній час за даними з податкових реєстрів України контрагент АТ «ХЗЕМВ» перебуває на обліку в органах доходів та зборів [51]. Зафіксовано, що по реєстру «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» станом на 23.09.2021 р. дане підприємство не має податкового боргу, є свідоцтво ПДВ в реєстрі платників ПДВ.

Відсутня реєстрація АТ «ХЗЕМВ» в Реєстрі неприбуткових установ та організацій. Станом на 16.10.2021 року мале промислове підприємство має ознаки прибутковості.

На момент останнього оновлення даних 15.10.2021 року дане підприємство не перебуває в процесі припинення. Відсутня реєстрація в Реєстрі неприбуткових установ та організацій.

У реєстрі платників ПДВ станом на 13.10.2021 підприємство має дійсне свідоцтво ПДВ за індивідуальним податковим номером 014128220320.

У реєстрі «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» станом на 11.09.2021 р. дане підприємство перебуває на обліку в органах доходів та зборів.

У процесі вивчення діяльності підприємства було з'ясовано, що управління підприємством здійснюється на основі певної організаційної структури, яка визначається підприємством самостійно. Адаптованість структури управління підприємства до умов господарювання, її гнучкість і оперативність при функціонуванні дозволяють керівництву домагатися максимальних результатів у процесі діяльності [56].

Організаційна структура підприємства повинна забезпечувати умови для раціонального керування та ефективної діяльності підприємства. Обов'язковою умовою є відповідність організаційної структури стратегічним

планам підприємства, а також поліпшення його взаємозв'язків із зовнішнім економічним середовищем.

Вивчення організаційної структури управління малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ» показало, що дане підприємство має лінійно-функціональну організацію управління.

Загальна кількість штатних працюючих на підприємстві на початок 2021 року складає 6 осіб. Схему організаційної структури управління АТ «ХЗЕМВ» наведено на рис. 2.1.

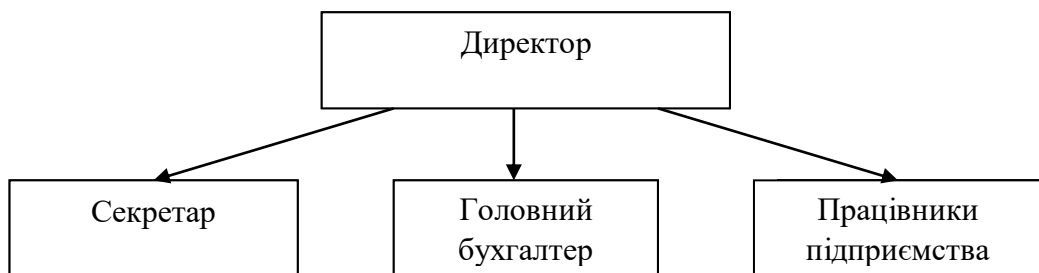

Рисунок 2.1 – Схема організаційної структури управління малого підприємства АТ «ХЗЕМВ»

Доцільно зауважити, що на організаційну структуру управління підприємства впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники [57].

До зовнішніх чинників, що впливають на зміни організаційної структури управління будь-якого промислового підприємства країни, віднесено такі, як:

- нестабільність політичної ситуації у країні;
- економічна нестабільність;
- наявність гібридних загроз з боку невизначеного, мінливого зовнішнього середовища;
- можлива нестабільність фінансового стану споживачів, які є юридичними особами;
- нестабільність ділових стосунків із партнерами по бізнесу;

- активізація ринкової діяльності підприємств-конку rentів на ринку комплексного обслуговування об'єктів;

- мінливість впливу факторів макросередовища;

- епідеміологічні (Covid-19);

- міграція кваліфікованих кадрів за кордон та ін.

До внутрішніх чинників відносяться такі, як:

- економічні, що включають оренду, господарські відносини, систему матеріального стимулювання праці;

- соціально-психологічні, які характеризують загальну соціальну характеристику колективу, його структуру, міжособистісні зв'язки, неформальні стосунки, авторитет керівників, конфліктні ситуації;

- технічні, що характеризують масштаб і складність виробництва, рівень механізації й автоматизації, характер спеціалізації і кооперації, ступінь централізації/децентралізації функцій управління та інші.

Таким чином можна стверджувати, що організаційна структура управління підприємства повинна сприяти його успішній взаємодії із зовнішнім середовищем, направляти зусилля членів колективу на отримання прибутковості та забезпечення максимальної ефективності ринкової діяльності підприємства у довгостроковій перспективі.

2.2 Аналіз економічних показників діяльності підприємства

Під час проходження передатестаційної практики було зібрано інформацію, необхідну для проведення аналізу основних економічних показників діяльності підприємства АТ«ХЗЕМВ».

Економічний аналіз діяльності промислового підприємства – суб'єкта господарювання за рекомендаціями [58-61] починається з оцінки його основних економічних показників.

Аналіз результатів господарської діяльності досліджуваного малого промислового підприємства базується на рекомендаціях [46, 48, 49, 61] та провадиться на основі офіційної статистичної звітності, а саме, «Фінансова звітність малого підприємства» за даними форми № 1-м – «Баланс» та форми № 2-м – «Звіт про фінансові результати».

Отримані результати аналізу господарської діяльності підприємства АТ «Харківський завод електромонтажних виробів» за кодом ДКУД 1801006 наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Результати аналізу основних економічних показників господарської діяльності підприємства АТ «ХЗЕМВ»

Показник	Значення показника			Абсолютна зміна показника, (гр.4-гр.2)
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	
1	2	3	4	5
Основні засоби, тис. грн.	93,0	83,4	217,7	124,7
Необоротні активи, тис. грн.	248,8	249,2	225,9	-22,9
Оборотні активи, тис. грн.	415,0	570,3	637,6	222,6
Рентабельність підприємства, %	17,6	33,7	127,5	109,9
Власний капітал, тис. грн.	1252,4	1143,7	1041,1	-211,3
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	3,5	3,5	3,5	0,0
Поточні зобов'язання, тис. грн.	1912,7	1959,7	1901,1	-11,6
Баланс, тис. грн.	663,8	819,5	863,5	199,7
Середня кількість працівників, осіб	6	6	6	0,0
Фондовіддача, грн./грн.	35,5	45,5	17,1	-18,4
Фондоозброєність, тис. грн./осіб	15,5	13,9	32,3	16,8

За результатами аналізу отриманих даних, які наведені у табл. 2.1, можна зробити такі висновки.

Основні засоби підприємства збільшилися на 124,7 тис. грн. у минулому 2020 році у порівнянні із 2018 роком, що є позитивним фактором, оскільки свідчить про розширення технічної бази даного суб'єкта господарювання.

Стабільна позитивна тенденція росту є характерною для оборотних активів підприємства: за досліджуваний термін часу їх обсяг виріс на 222,6 тис. грн.

На рис. 2.1 наведено динаміку зміни показників необоротних та оборотних активів підприємства АТ «ХЗЕМВ» за останні три роки.

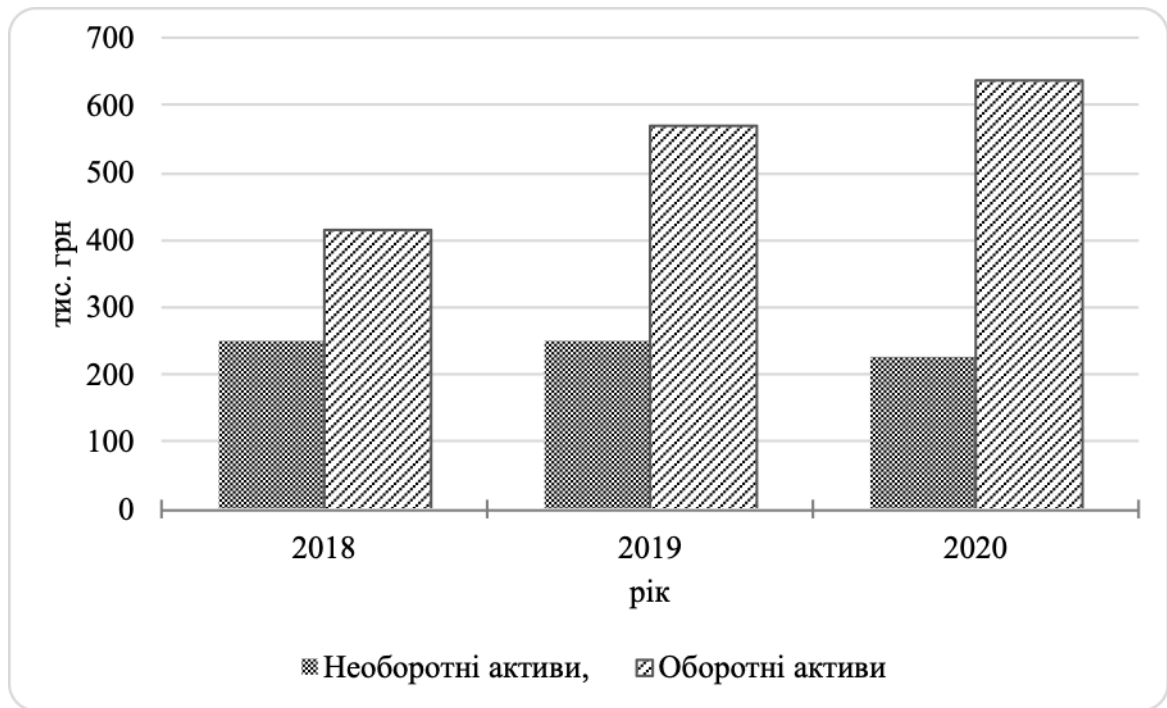

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни активів підприємства АТ «ХЗЕМВ»

Найбільш узагальненим економічним показником аналізу є рівень рентабельності підприємства. Для його розрахунку використовується тільки бухгалтерська та статистична документація за певний період.

Рентабельність підприємства у 2020 році порівняно із 2018 роком збільшилася на 109,9 % за рахунок зниження собівартості продукції та одночасного зростання оборотних активів на 222,6 тис. грн. при зменшенні необоротних активів на 22,9 тис. грн.

Крім означених вище факторів мікросередовища, що впливають на стабільність діяльності підприємства, треба зазначити ще вплив на рентабельність підприємства ще й таких екзогенних факторів, як:

- географічне розташування підприємства;

- рівень конкуренції на ринку;
- податкова державна політика;
- загальна кон'юнктура ринку ділових послуг і продажів, у тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

Урахування впливу таких чинників допомагає досвідченому економісту зробити рівень рентабельності максимально вірним і реалістичним [62].

Власний капітал підприємства АТ «ХЗЕМВ» за досліджуваний період постійно зменшує своє значення, а довгостроковий капітал не змінює свого значення за часом.

Поточні зобов'язання досліджуваного малого промислового підприємства зменшилися на 11,6 тис. грн. у 2020 році порівняно із 2018 роком.

На протязі останніх трьох років показники фондівіддачі та фондоозброєності підприємства характеризуються нестабільною динамікою змін за причини коливання вартості основних засобів підприємства.

Баланс малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ» за досліджувані останні три роки характеризується динамікою стабільного росту: у 2018 році – 663,8 тис. грн.; у 2019 році – 819,5 тис. грн.; у 2020 році – 863,5 тис. грн. Таким чином за досліджуваний період абсолютна зміна даного показника склала 199,7 тис. грн.

У документі «Баланс» відповідно до чинного законодавства [63] підприємство відображає свої активи – ресурси, які воно контролює в результаті минулої діяльності, та які необхідно використовувати для надходження економічних вигод у майбутньому періоді часу.

Кожна стаття бухгалтерського «Балансу» має грошовий вимір та у сукупності відображає основні показники діяльності підприємства станом на 31 грудня конкретного року. Баланс підприємства, як відомо, складається з двох частин:

- активу, де представлені господарські засоби;

– пасиву, де згруповані джерела господарських засобів.

Відповідно до стандарту Актив Балансу складається з трьох розділів:

I – необоротні активи;

II – оборотні активи;

III – необоротні активи, утримувані для продажу та групами вибуття.

Результати порівняльного аналізу основних показників Активу Балансу АТ «Харківський завод електромонтажних виробів» станом на 31 грудня 2020 року наведені у табл. 2.2. Було розраховано абсолютне та відносне відхилення показників Активу на початок та на кінець 2020 року.

Таблиця 2.2 – Показники Активу Балансу АТ «ХЗЕМВ»

Показник	Значення показника, тис. грн.		Зміна показника	
	на початок 2020 року	на кінець 2020 року	абсолютне (гр.3-гр.2), тис. грн.	відносне (гр.3/гр.2), %
1	2	3	4	5
Нематеріальні активи	-	8,2	8,2	-
Первісна вартість	-	10,0	10,0	-
Накопичена амортизація	(-)	(-1,8)	(-1,8)	-
Незавершені капітальні інвестиції	165,8	-	(165,8)	-
Основні засоби	83,4	217,7	134,3	261,0
Первісна вартість	480,6	527,4	46,8	107,9
Знос	(397,2)	(309,7)	-87,5	78,0
I. Необоротні активи	249,2	225,9	-23,3	90,7
Запаси	-	1,8	1,8	-
Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги)	194,7	250,5	55,8	1218,7
Дебіторська заборгованість за рахунки з бюджетом	19,1	91,8	72,7	480,6
Інша дебіторська заборгованість	271,5	139,1	-132,4	51,2
Гроші та їх еквіваленти	38,6	122,9	84,3	318,4
Інші оборотні активи	46,4	31,5	-14,9	67,9
II. Оборотні активи	570,3	637,6	67,3	111,8
Баланс активів	819,5	863,5	44,0	105,4

Результатами аналізу показників Активу Балансу АТ «ХЗЕМВ», які наведені вище, свідчать про таке:

- вартість основних засобів підприємства на кінець звітного періоду зросла на 134,3 тис. грн., тобто в 2,61 рази;
- вартість необоротних активів на кінець звітного періоду зменшилася на 23,3 тис. грн., тобто на 9,3 %;
- вартість оборотних активів зросла на 67,3 тис. грн., тобто на 11,8 %;
- загальний баланс активів досліджуваного підприємства характеризується тенденцією зростання на 44,0 тис. грн., що відповідає абсолютному відхиленню на 5,4%.

Пасив Балансу складається з таких розділів:

- I – власний капітал;
- II – довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення;
- III – поточні зобов'язання;
- IV – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття.

Результати порівняльного аналізу основних показників Пасиву Балансу АТ «Харківський завод електромонтажних виробів» станом на 31 грудня 2020 року наведені у табл. 2.3. Було розраховано абсолютне та відносне відхилення показників Пасиву на початок та на кінець 2020 року.

Таблиця 2.3 – Показники Пасиву Балансу АТ «ХЗЕМВ»

Показник	Значення показника, тис. грн.		Відхилення	
	на початок 2020 року	на кінець 2020 року	абсолютне (гр.3-гр.2), тис. грн.	відносне (гр.3/гр.2), %
1	2	3	4	5
Зареєстрований (пайовий) капітал	15,9	15,9	0,0	100,0
Додатковий капітал	608,1	608,1	0,0	100,0
Резервний капітал	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-	-	-	-

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5
Неоплачений капітал	(1767,7)	(1665,1)	102,6	94,2
I. Власний капітал	(1143,7)	(1041,1)	102,6	91,0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	382,9	382,9	0,0	100,0
товари, роботи, послуги	682,0	682,5	0,5	100,1
розрахунками з бюджетом, у тому числі	16,8	17,2	0,4	102,4
розрахунками з оплати праці	16,9	17,5	0,6	103,6
Інші поточні зобов'язання	861,1	801,0	(60,1)	93,0
III. Поточні зобов'язання	1959,7	1901,1	(58,6)	97,0
Баланс пасивів	819,5	863,5	44,0	105,4

Результати аналізу показників Пасиву Балансу АТ «ХЗЕМВ», які наведені вище, свідчать про таке:

- зменшився власний та неоплачений капітал на 102,6 тис. грн. відповідно;
- зросла заборгованість за розрахунками з бюджетом на 2,4%;
- також дещо зросла заборгованість за розрахунками з оплати праці на 3,6%, що складає 0,6 тис. грн.;
- у цілому поточні зобов'язання підприємства за 2020 рік зменшилися на 58,6 тис. грн., тобто на 3% на кінець 2020 року у порівнянні із початком 2020 року.

Таким чином можна зробити висновок, що загальний баланс активів підприємства АТ «ХЗЕМВ» повністю відповідає загальному балансу його пасивів, що свідчить про правильність проведених розрахунків.

Далі проведемо аналіз основних фінансових результатів виробничо-комерційної діяльності досліджуваного малого промислового підприємства.

2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності АТ «ХЗЕМВ»

У теперішній час економіка країни переживає фінансову кризу, внаслідок чого вітчизняні промислові підприємства змушені мобілізувати всі наявні внутрішні ресурси. Це свідчить про підвищення значення аналізу фінансових результатів господарської діяльності підприємств.

Фінансовий результат – це показник господарської діяльності підприємства, збільшення або зниження обсягу прибутку (збитку) за конкретний проміжок часу. Підсумковий фінансовий результат залежить від обсягів реалізації товарів (робіт, послуг) за основним видом діяльності організації та інших доходів [64, 65].

Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів [66].

Доцільно зауважити, що основними компонентами фінансової звітності малого промислового підприємства, як було зазначено вище, є Баланс та Звіт про фінансові результати. Характеристика та призначення основних компонентів фінансової звітності [14] представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Характеристика основних компонентів фінансової звітності підприємства

Компонент	Зміст	Використання інформації
1. Баланс	Наявність економічних ресурсів, які на дату балансу контролюються підприємством	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство можливо буде контролювати в майбутньому
2. Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури його доходів і витрат

Отже, фінансові результати діяльності промислового підприємства – суб'єкта господарювання визначаються в результаті порівняння доходів звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів [67].

Порівняльний аналіз основних фінансових результатів діяльності АТ «ХЗЕМВ» за останні три роки наведені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства АТ «ХЗЕМВ»

Показник	Значення показника, тис. грн.			Зміна показника	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	абсолютна (гр.4-гр.2), тис. грн.	відносна (гр.4/гр.2), %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3299,1	3794,2	3728,6	429,5	113,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3182,4	3516,3	2677,8	-504,6	84,1
Інші операційні витрати	78,0	169,2	948,2	870,2	1215,6
Разом витрати	3260,4	3685,5	3626,0	365,6	111,2
Фінансовий результат до оподаткування	41,0	108,7	102,6	61,6	150,2
Чистий прибуток (збиток)	41,0	108,7	102,6	61,6	150,2

Графічна інтерпретація динаміки змін показників чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та відповідно собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства АТ «ХЗЕМВ» за останні три роки наведено на рис. 2.2.

За результатами аналізу отриманих даних можна констатувати, що показник чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) має позитивну тенденцію зміни за часом: у 2018 році – 3299,1 тис. грн.; у 2019 році – 3794,2 тис. грн.; у 2020 році – 3728,6 тис. грн. Отже за досліджуваний

період 2018–2020 роки абсолютна зміна показника чистого доходу від реалізації продукції склала 429,5 тис. грн.

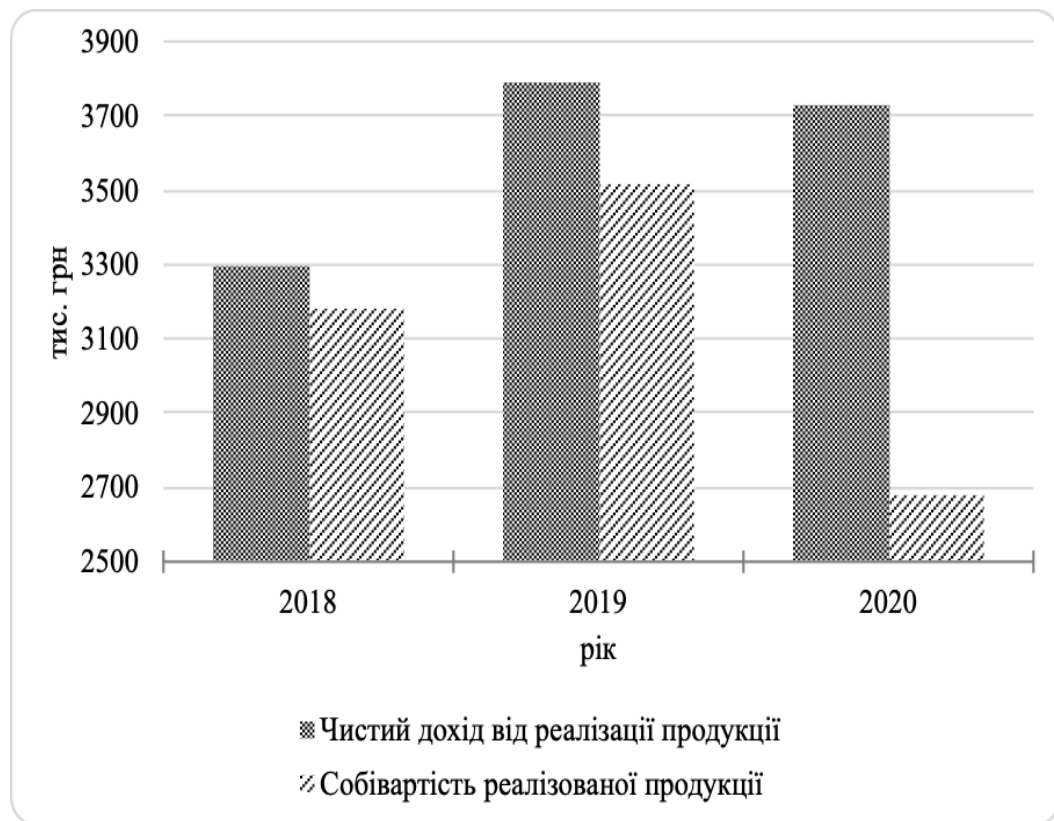

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни показників чистого доходу та собівартості реалізації продукції підприємства АТ «ХЗЕМВ»

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) АТ «ХЗЕМВ» у 2020 році склала 2677,8 тис. грн., що свідчить про її зменшення на 504,6 тис. грн. у порівнянні із 2018 роком.

Стабільний зріст є характерним для статті «інші операційні витрати», а саме: у 2018 році – 78,0 тис. грн.; у 2019 році – 169,2 тис. грн.; у 2020 році – 948,2 тис. грн.

Таким чином за досліджуваний період абсолютна зміна даного показника склала 870,2 тис. грн. Відносна зміна цього показника склала 1215,6 %.

Як слідство, сумарні витрати підприємства за останні три роки зросли на 365,6 тис. грн. Таким чином фінансовий результат підприємства до оподаткування зріс на 61,6 тис. грн., що відповідає темпу росту даного показника у розмірі 150,2 %.

Діяльність підприємства за роками не була стабільною, але спостерігається збільшення обсягу чистого прибутку. Так у 2018 році його обсяг складав 41,0 тис. грн., а у 2020 році підприємство отримало чистий прибуток вже у розмірі 102,6 тис. грн. Таким чином абсолютна зміна дуже важливого для будь-якого промислового підприємства показника чистого прибутку склала 61,6 тис. грн.

Висновки до другого розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи надано загальну характеристику підприємства АТ «ХЗЕМВ», яке було обрано у якості фактологічної бази дослідження. Установлено, що дане підприємство має тривалу історію своєї діяльності: свою першу електротехнічну продукцію підприємство почало виробляти з початку 40-х років минулого століття.

Організаційно-правовою формою господарювання даного малого підприємства починаючи з 2020 року стало акціонерне товариство, формою власності – недержавна власність. Основним видом економічної діяльності підприємства за КВЕД 81.10 є комплексне обслуговування об'єктів; іншими видами діяльності є неспеціалізована оптова торгівля за кодом 46.90 та надання інших допоміжних комерційних послуг за кодом 82.99.

Було досліджено динаміку змін основних економічних показників підприємства у нестабільному зовнішньому середовищі за останні три роки. Загальний баланс активів підприємства АТ «ХЗЕМВ» повністю відповідає

загальному балансу його пасивів, що свідчить про правильність проведених розрахунків.

Також було проведено аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Фінансовий результат підприємства до оподаткування зріс на 61,6 тис. грн., що відповідає росту даного показника на 50,2 %. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Чистий прибуток підприємства у 2018 році склав 102,6 тис. грн. проти 41,0 тис. грн. у 2018 році.

Рентабельність підприємства у 2020 році порівняно із 2018 роком збільшилася на 109,9 % за рахунок зниження собівартості продукції та одночасного зростання оборотних активів на 222,6 тис. грн. при зменшенні необоротних активів на 22,9 тис. грн.

Відсутність реєстрації даного підприємства в Реєстрі неприбуткових установ та організацій дозволяє стверджувати, що станом на 16.10.2021 року АТ «ХЗЕМВ» є прибутковим.

3 НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Змістовна постановка задачі

Регулярне проведення фінансової діагностики промислового підприємства, виявлення основних причин можливого настання банкрутства сприяє здійсненню ефективного управління підприємством в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Проведення процедури фінансової діагностики дозволяє отримати ряд ключових показників, котрі характеризують ефективність ринкової діяльності промислового підприємства. Це зумовлює необхідність і практичну значущість систематичного проведення фінансової діагностики підприємства, котрій належить істотна роль в забезпеченні стабільного фінансового стану підприємств промисловості у ринкових умовах господарювання.

Пропонується постановку задачі економіко-математичного моделювання процесу фінансової діагностики малого промислового підприємства представити у вигляді сукупності послідовних, взаємоузгоджених дій, а саме:

- визначити мету та напрямки проведення фінансової діагностики малого промислового підприємства на прикладі АТ «ХЗЕМВ»;
- сформувати інформаційну базу проведення фінансової діагностики малого підприємства;
- обрати напрямки проведення фінансової діагностики та визначити методи та математичні моделі її проведення;
- за кожним напрямком розрахувати відповідні фінансові показники-фінансові коефіцієнти;
- провести необхідні розрахунки за кожною обраною математичною моделлю;

- діагностувати фінансовий стан підприємства за кожним напрямком дослідження, зробити відповідні висновки;

- запланувати комплекс заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення підприємства (якщо для цього є підстави), тобто поліпшення його фінансового стану [68].

Для практичної реалізації запланованих вище заходів треба задати впорядковану послідовність певної сукупності процедур, спрямованих на досягнення заданої мети. Етапи розв'язання поставленої задачі наведено на рис. 3.1.

Фінансова діагностика підприємства здійснюється за метою виявлення якості його фінансового менеджменту, ступеня підприємницького ризику, здібності до нарощування капіталу, раціональності використання оборотних коштів. Вона призначена оцінити фінансовий стан підприємства з точки зору можливостей вирішення проблем, що постають перед ним.

Проводити фінансову діагностику малого промислового підприємства, на нашу думку, доцільно за такими напрямками:

- діагностика структури аналітичного балансу підприємства [46];
- діагностика фінансового стану підприємства за показниками У. Бівера [46, 69];
- експрес-діагностика фінансового стану підприємства за математичною моделлю вітчизняної вченої О. Ю. Проскури [70];
- виявлення ознак прихованого банкрутства [46, 71];
- виявлення ознак доведення до банкрутства [46, 71];
- аналіз отриманих результатів фінансової діагностики;
- за необхідністю прийняття рішення щодо розробки заходів, направлених на поліпшення фінансового стану підприємства, та їх реалізація.

З метою діагностики ризику банкрутства малого промислового підприємств АТ «ХЗЕМВ» застосуємо відомий методичний підхід зарубіжного економіста У. Бівера [69]. Запропонована методика містить 5 показників-індикаторів.

Рисунок 3.1. – Етапи моделювання процесу фінансової діагностики малого промислового підприємства

До показників-індикаторів віднесено такі: коефіцієнт Бівера; рентабельність активів (ROA); фінансовий леверидж (фінансовий важіль, Debit ratio); коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом (Working capital); коефіцієнт поточної ліквідності (Current ratio).

Перевагами методики (моделі) У. Бівера є такі: простота розрахунків; використання показника рентабельності активів та винесення судження про строки настання банкрутства; тривалий обрій прогнозування, відсутність вагових коефіцієнтів. До недоліків віднесено такі: використовується невелика

кількість показників, відсутня інтегральна оцінка; суб'єктивність визначення фінансового стану за кожним показником окремо, що дає загальний інтуїтивний характер; суб'єктивність висновків при відмінних показниках значень коефіцієнтів; відсутність підсумкового показника ризику банкрутства, що веде до складності інтерпретації результатів; немає обліку галузевої та регіональної специфіки діяльності підприємства [69].

Інформаційною базою розв'язання задачі є офіційна статистична звітність малого промислового підприємства АТ «Харківський завод електромонтажних виробів», а саме «Фінансова звітність малого підприємства» за даними форми № 1-м – «Баланс» та форми № 2-м – «Звіт про фінансові результати» за кодом ДКУД 1801006.

Проведення фінансової діагностики малого промислового підприємства за кожним напрямком її реалізації базується на використанні результатів розрахунку таких показників:

- за напрямком «структура аналітичного балансу підприємства» – темпи росту показників валюти балансу підприємства, питомої ваги складових активу;

- за напрямком «діагностика фінансового стану за методикою У. Бівера» – динаміка показників рентабельності активу, фінансового левериджу, коефіцієнту Бівера, коефіцієнту покриття активу чистим оборотним капіталом, коефіцієнту покриття);

- за напрямком «експрес-діагностика кризового стану підприємства за методикою О. Ю. Проскури» – показник поточного покриття, показник абсолютної платоспроможності, показник автономії, показник рентабельності продажу;

- за напрямком «виявлення ознак прихованого банкрутства» – коефіцієнт абсолютної та коефіцієнт поточної ліквідності;

- за напрямком «виявлення ознак доведення до банкрутства» – коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства усіма його активами,

коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства усіма його оборотними активами, розмір чистих активів.

Вхідна статистична інформація, необхідна для розв'язання задачі щодо фінансової діагностики підприємства, представлена початковими даними, які містяться у табл. 3.1–табл. 3.3.

У табл. 3.1 наведено вхідну інформацію на прикладі малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ».

Таблиця 3.1 – Початкові дані на прикладі АТ «ХЗЕМВ»

Показник	Значення за роками, тис. грн.	
	2019	2020
1	2	3
Актив (баланс, валюта балансу)	819,5	863,5
Необоротні активи	249,2	225,9
Знос	397,2	309,4
Оборотні активи	570,3	637,6
Гроші та їх еквіваленти	38,6	122,9
Гроші, розрахунки та їх еквіваленти	85,0	154,4
Власний капітал	1143,7	1041,1
Довгострокові зобов'язання	3,5	3,5
Поточні (короткострокові) зобов'язання	1959,7	1901,1
Фінансовий результат до оподаткування	108,7	102,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3794,2	3728,6
Чистий прибуток (збиток)	108,7	102,6

Встановлення рівня кризового стану промислового підприємства на основі розрахунку значення інтегрального показника Z за методикою фінансової експрес-діагностики [70] відбувається за шкалою, наведеною у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Шкала оцінки рівня кризового стану підприємства [70]

Значення	Рівень стану
1	2
$Z > 1,39$	Стійкий стан
$Z = 1,11 \div 1,39$	Легка криза
$Z = 0,76 \div 1,11$	Глибока криза
$Z < 0,76$	Катастрофа

Діагностика ризику банкрутства промислового підприємства за методикою Бівера базується на застосуванні системи фінансових показників, які наведені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Система фінансових показників Бівера [69]

Показник	Рекомендоване значення показника		
	сприятливо	до 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
1	2	3	4
Коефіцієнт Бівера	0,40-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів,%	6-8	4	-22
Фінансовий леверидж, %	<37	<50	< 80
Коефіцієнт покриття оборотних активів чистим оборотним капіталом	0,4	<0,3	<0,06
Коефіцієнт поточної ліквідності	<3,2	<2	<1

За кожним фінансовим показником Бівера наведено рекомендовані значення, з якими порівнюються фактичні значення відповідних показників оцінки та формулюються певні висновки.

3.2 Методика фінансової діагностики підприємства

Фінансова діагностика підприємства реалізується за допомогою методів, що дозволяють визначити положення справ підприємства за результатами аналізу та оцінки його діяльності за певний термін часу. Найчастіше у практичній діяльності фахівці підприємств використовують аналітичний метод, котрий припускає проведення діагностичних досліджень безконтактними методами за допомогою статистичної інформації з використанням методів економічного аналізу.

Розробка методики фінансової діагностики на прикладі малого промислового підприємства, яке було обрано у якості фактологічної бази дослідження, базується на використанні певної сукупності дескриптивних моделей, відомих як моделі (формули), що мають характер опису, мультиплікативних та змішаних моделей детермінованого аналізу. Назви даних моделей наведено за класифікацією відомого фахівця у сфері фінансового менеджменту В. В. Ковальова [35].

Для діагностики структури балансу підприємства застосовується така формула:

$$TP_j = \frac{B_{j(t+1)}}{B_{jt}}, \quad (3.1)$$

де TP_j – темп росту показника за j -ою статтею балансу підприємства;

$B_{jt}, B_{j(t+1)}$ – чисельне значення показника за j -ою статтею балансу в t -му та $(t + 1)$ -му році відповідно.

Для експрес-діагностики кризового стану підприємства за інтегральним показником Z_{AT} застосовується така формула [70]:

$$Z_{AT} = 0,01K_1 + 10K_2 + 1,02K_3 + 1,48K_4, \quad (3.2)$$

де K_1 – показник поточного покриття;

K_2 – показник абсолютної платоспроможності;

K_3 – показник автономії;

K_4 – показник рентабельності продажу.

Математичні моделі У. Бівера та О. Ю. Проскури у вигляді формул наведені у табл. 3.4 та табл. 3.5 відповідно.

Таблиця 3.4 – Розрахунок показників за методикою Бівера [69]

Показник	Формула розрахунку показника	Позначення
1	2	3
Коефіцієнт Бівера	$K_B = \frac{ЧП + Ам}{ДЗ + КЗ}$	ЧП – чистий прибуток; Ам – амортизація; ДЗ, КЗ – довгострокові та короткострокові зобов'язання відповідно
Рентабельність активів, %	$P_A = \frac{ЧП}{A} \cdot 100\%$	А – активи підприємства
Фінансовий леверидж	$\PhiЛ = \frac{ДЗ + КЗ}{A}$	
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$КПА = \frac{ВК - НА}{A}$	ВК – власний капітал; НА – необоротні активи
Коефіцієнт поточної ліквідності	$КПЛ = \frac{ОбА}{ДЗ + КЗ}$	ОбА – оборотні активи

Таблиця 3.5 – Розрахунок показників за методикою О. Ю. Проскури [70]

Показник	Формула розрахунку показника	Позначення
1	2	3
Показник (коефіцієнт) поточного покриття	$K_{ПП} = \frac{\Gamma + P + E}{ПЗ}$	Г – гроші; Р – розрахунки; Е – еквіваленти грошей; ПЗ – поточні (короткострокові) зобов'язання
Показник (коефіцієнт) абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$K_{АП} = \frac{\Gamma}{ПЗ}$	
Показник (коефіцієнт) автономії	$K_A = \frac{ВК}{B}$	ВК – власний капітал; B – баланс підприємства
Показник рентабельності продажу	$P_{PP} = \frac{ЧП}{ЧД_p}$	ЧП – чистий прибуток

Математичні моделі за напрямками «виявлення ознак доведення до банкрутства» та «виявлення ознак прихованого банкрутства» у вигляді відповідних формул наведені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок показників за методикою [71]

Показник	Формула розрахунку показника	Позначення
1	2	3
І. Виявлення ознак доведення до банкрутства		
Коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства його активами	$K_{ЗА} = \frac{A}{ДЗ + ПЗ}$	A – активи підприємства; $ДЗ$ – довгострокові зобов'язання
Коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства його оборотними активами	$K_{ЗОбА} = \frac{ОбА}{ДЗ + ПЗ}$	
Чисті активи	$ЧА = ОбА - (ДЗ + ПЗ)$	$ЧА$ – чисті активи підприємства
ІІ. Виявлення ознак прихованого до банкрутства		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$K_{АЛ} = \frac{Г}{ПЗ}$	$Г$ – гроші; $ПЗ$ – поточні (короткострокові) зобов'язання
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{ПЛ} = \frac{ОбА}{ПЗ}$	$ОбА$ – оборотні активи

Реалізувати вирішення цієї задачі можливо за допомогою ряду прикладних програм, які надають можливість проведення фінансової діагностики та фінансового аналізу діяльності підприємства, але не забезпечують порівняння отриманих результатів за відповідними шкалами оцінок та за різними економіко-математичними моделями.

За результатами проведеного кабінетного дослідження ринку програмних продуктів було встановлено, що існує ряд прикладних програм, серед яких можна виділити такі, як комп'ютерна модель «МАЙСТЕР ФІНАНСІВ», програмний продукт «Альт-Фінанси», програма «Фінансовий аналіз 3.0» та інші [72].

Проте дані професійні програмні продукти є широко спеціалізованими та коштовними в експлуатації, тому недоступними для малого і середнього бізнесу [73]. Для малих підприємств вважаємо за доцільне застосування вузькоспеціалізованого програмного продукту, недорогого й зручного в практичному застосуванні, розробленого у середовищі Microsoft Excel пакета Microsoft Office.

Програма Microsoft Excel підходить до використання непрофесійними користувачами, що є досить важливим аспектом при практичному її використанні на підприємствах малого бізнесу.

Програма фінансової діагностики промислового підприємства написана у середовищі Microsoft Excel і є файлом «Фінансова діагностика підприємства.xls». Для роботи необхідно відкрити програму Microsoft Excel і вибрати файл із указаним вище ім'ям.

Перед користувачем з'являється електронна таблиця, яка таблиця містить 8 листів. На перших трьох листах надано вхідну інформацію, а саме:

- початкові дані із основних форм статистичної звітності підприємства (рис. 3.2);
- система фінансових показників Бівера: довідкові дані (рис. 3.3);
- шкала і модель експрес-діагностики кризового стану підприємства (рис. 3.4).

Вхідна інформація		
I. Початкові дані		
Назва показника	Значення показника за роками, тис. грн.	
	2019	2020
Актив (баланс, валюта балансу)	819,5	863,5
Необоротні активи	249,2	225,9
Знос	397,2	309,4
Оборотні активи	570,3	637,6
Гроші та їх еквіваленти	38,6	122,9
Гроші, розрахунки та їх еквіваленти	85	154,4
Власний капітал	1143,7	1041,1
Довгострокові зобов'язання	3,5	3,5
Поточні (короткострокові) зобов'язання	1959,7	1901,1
Фінансовий результат до оподаткування	108,7	102,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3794,2	3728,6
Чистий прибуток (збиток)	108,7	102,6

Рисунок 3.2 – Екранна форма «Вхідна інформація: початкові дані»

The screenshot shows an Excel spreadsheet with the following data:

Вхідна інформація			
II. Система фінансових показників Бівера: довідкові дані			
Показник	Рекомендоване значення показника		
	сприятливо	до 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
Коефіцієнт Бівера	0,40-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів, %	6-8	4	-22
Фінансовий левелідж	<0,37	<0,5	<0,8
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	0,4	<0,3	<0,06
Коефіцієнт поточної ліквідності	<3,2	<2	<1

Рисунок 3.3 – Екранна форма «Вхідна інформація: довідкові дані»

The screenshot shows an Excel spreadsheet with the following data:

Вхідна інформація	
III. Шкала і модель експрес-діагностики кризового стану підприємства	
$Z > 1,39$	Стійкий стан
$Z = 1,11 \div 1,39$	Легка криза
$Z = 0,76 \div 1,11$	Глибока криза
$Z < 0,76$	Катастрофа
$Z_{AT} = 0,01K_1 + 10K_2 + 1,02K_3 + 1,48K_4$	

Рисунок 3.4 – Екранна форма «Вхідна інформація: шкала і модель діагностики»

На рис. 3.5 (лист 4) – рис. 3.9 (лист 8) наведено зразки екранних форм вихідної інформації, які містять результати відповідних розрахунків за п'ятьма обраними напрямками фінансової діагностики за статистичними даними 2019–2020 рр. малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ».

Вихідна інформація

I. Діагностика структури балансу підприємства

Показник	Темп росту, % (2020/2019 рр.)	Діагноз
Необоротні активи	90,65	Скорочення господарського обороту підприємства
Оборотні активи	111,8	Розширення господарського обороту підприємства
Баланс підприємства	105,37	Вартість майна зросла, що свідчить про розширення господарського обороту підприємства

Показник	Питома вага за роками, %		Діагноз
	2019	2020	
Необоротні активи	30,41	26,16	«Легка структура» активів на протязі двох років: 30,41%<40,00%; 26,16 <40,00%
Оборотні активи	69,59	73,84	«Легка структура» активів на протязі двох років: 69,59%>60,00%; 73,84>60,00%
Довгострокові зобов'язання	0,42	0,41	Достатньо стійкий фінансовий стан, невисокий ризик втрати фінансової стійкості

Рисунок 3.5– Екранна форма «Діагностика структури балансу підприємства»

Вихідна інформація

II. Діагностика фінансового стану підприємства за показниками Бівера

Показник	Рекомендоване значення показника			Фактичне значення показника станом на	
	сприятливо	до 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства	01.01.2020	01.01.2021
Коефіцієнт Бівера	0,4–0,17	0,17–(-0,15)	<-0,15	0,26	0,22
Рентабельність активів, %	6–8	4	-22	13,26	11,88
Фінансовий леверидж	<0,37	<0,5	<0,8	2,4	2,206
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	0,4	<0,3	<0,06	1,09	0,94
Коефіцієнт поточної ліквідності	<3,2	<2	<1	0,29	0,33

Діагноз: за фінансовими показниками Бівера досліджуване підприємство відноситься до групи фінансово стійких підприємств

Рисунок 3.6 – Екранна форма «Діагностика фінансового стану підприємства за показниками Бівера»

Вихідна інформація		
III. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства		
Показник	Значення показника станом на	
	01.01.2020	01.01.2021
Показник поточного покриття	0,04	0,08
Показник абсолютної платоспроможності	0,02	0,07
Показник автономії	1,4	1,21
Показник рентабельності продажу	0,03	0,03
Інтегральний показник Z_{AT}	1,67	1,97
Діагноз: розрахункове значення $Z_{AT} > 1,39$, тому рівень фінансового стану підприємства є стійким		

Рисунок 3.7 – Екранна форма «Експрес-діагностика кризового стану підприємства»

Вихідна інформація			
IV. Виявлення ознак доведення підприємства до банкрутства			
Показник	Значення показника станом на		Абсолютна зміна показника
	01.01.2020	01.01.2021	
Коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства його активами	0,417	0,453	0,036
Коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства його оборотними активами	0,29	0,335	0,045
Чисті активи	-1392,9	-1267	125,9
Діагноз: покращення чисельних значень показників свідчить про відсутність ознак доведення до банкрутства підприємства			

Рисунок 3.8 – Екранна форма «Виявлення ознак доведення підприємства до банкрутства»

Вихідна інформація			
V. Виявлення ознак прихованого банкрутства підприємства			
Показник	Значення показника		
	фактичне станом на		рекомендоване
	01.01.2020	01.01.2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,06	0,20–0,35
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,29	0,34	1,0–1,5
Коефіцієнт Бівера	0,26	0,22	0,17–0,40
Діагноз: покращення чисельних значень показників свідчить про відсутність ознак доведення до банкрутства підприємства			

Рисунок 3.9 – Екранна форма «Виявлення ознак прихованого банкрутства підприємства»

Таким чином аналіз отриманих результатів за кожним напрямком проведеної діагностики підприємства дозволяє зробити такі висновки.

Аналіз балансу включає оцінку структури коштів (активів) і структури джерел (пасивів). За даними балансу господарські кошти і джерела їх формування групуються по економічних ознаках, визначаються і порівнюються в статистиці і динаміці по складу і структурі. Зростання вартості майна свідчить про розширення господарського обороту досліджуваного підприємства. Структура необоротних та оборотних активів підприємства на протязі двох років характеризується як «легка структура». Динаміка значень питомої ваги довгострокових зобов'язань підприємства та практично не змінне їх чисельне значення також дають підставу вважати фінансовий стан даного підприємства достатньо стійким у часі. Отже за першим напрямком фінансової діагностики можна зробити висновок щодо достатньо стійкого фінансового стану АТ «ХЗЕМВ» на протязі аналізованого терміну часу та невисокого ризику втрати фінансової стійкості.

За фінансовими показниками Бівера досліджуване підприємство відноситься до групи фінансово стійких підприємств на протязі останніх двох років.

За результатом експрес-аналізу розрахункове значення інтегрального показника $Z_{AT} > 1,39$, тому рівень фінансового стану підприємства є стійким.

Покращення розрахункових чисельних значень зазначених вище фінансових показників свідчить про відсутність ознак доведення підприємства до банкрутства та ефективне використання грошових коштів. Таким чином за результатами фінансової діагностики досліджуваного малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ» можна зробити загальний висновок: підприємство є фінансово стійким на протязі останніх двох років. Отже менеджмент підприємства в подальшому повинен приділяти особливу увагу динаміці фінансових показників, за необхідністю мобільно реагувати на внесення необхідних змін у свою діяльність, тому що виклики сучасного турбулентного зовнішнього середовища для малих підприємств практично не можливо спрогнозувати.

3.3 Економічне обґрунтування розробки

В ринкових умовах господарювання система управління сучасним промисловим підприємством у країні потребує регулярного проведення фінансової діагностики, аналіз результатів якої забезпечить прийняття керівництвом обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансового менеджменту суб'єктів господарювання. Метою проведення фінансової діагностики підприємства є отримання оперативної фінансової інформації про його фінансовий стан, котра необхідна для різних категорій користувачів. Саме тому результати фінансової діагностики дають більше уявлення щодо перспектив розвитку промислового підприємства незалежно

від його розміру та сфери діяльності. За цих умов особливу актуальність сьогодні набуває питання проведення фінансової діагностики підприємства у межах загального аналізу його фінансового стану.

Економічне обґрунтування розробки відповідно до методичних рекомендацій кафедри ЕК до виконання кваліфікаційних магістерських робіт [74] представлено у формі побудованої схеми структурно-логічної характеристики отриманих результатів фінансової діагностики підприємства, яку наведено на рис. 3.10.

1. Результати дослідження		
1.1 Теоретичні: визначено дефініції поняття «фінансова діагностика підприємства (ФД)»; розглянуто питання методології ФД; сформовано теоретичну платформу дослідження	1.2 Аналітичні: проведено аналіз діяльності АТ «ХЗЕМВ»; проаналізовано економічні показники та фінансові результати діяльності промислового підприємства	1.3 Експериментально – практичні: розроблено науково-методичне забезпечення ФД підприємства; проведено відповідні розрахунки за моделями; надано рекомендації
2. Сфера використання – фінансовий менеджмент		
3. Структурно-функціональна характеристика використання практичних результатів		
3.1 Функціональне призначення: діагностування фінансового стану промислового підприємства	3.2 Структурна належність вища та середня ланка управління фінансовою діяльністю промислового підприємства	3.3 Склад користувачів: - акціонери; - керівництво; - фінансові менеджери
4. Можливі сфери практичного використання результатів: підприємства будь-якої форми власності та видів економічної діяльності; консалтингові фірми; аналітичні центри; навчальні заклади		
5. Перспективи подальших досліджень: розширення сфер практичного використання результатів розробки, напрямків, фактологічної бази дослідження, спектру математичних моделей оцінки кризового стану промислових підприємств країни		

Рисунок 3.10 – Структурно-логічна характеристика отримання та використання результатів дослідження

Дана схема структурно-логічної характеристики відображує кінцеві результати проведених досліджень та містить перелік рекомендацій щодо перспектив подальшого їх використання.

Отримані результати дослідження поділяють на три групи: теоретичні, аналітичні та методично-практичні. За кожним напрямом дослідження представлено отримані результати: теоретичні, аналітичні, експериментально-практичні.

Після цього визначається сфера використання результатів у відповідності до виду економічної діяльності підприємств та надається структурно-функціональна характеристика використання практичних результатів за функціональним призначенням, структурною належністю, складом користувачів, а також визначаються можливі сфери практичного використання результатів та перспективи подальших досліджень щодо моделювання процесу проведення фінансової діагностики підприємств.

Отримані результати й сформульовані рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності малих промислових підприємств будь-якої форми власності, а також у діяльності аналітичних центрів, консалтингових фірм, навчальних закладів.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі кваліфікаційної роботи наведені результати розробки науково-методичного забезпечення процесу фінансової діагностики промислового підприємства. Було виконано постановку задачі, запропоновано напрямки проведення фінансової діагностики підприємства, розроблено етапи моделювання процесу фінансової діагностики. Було запропоновано математичні моделі, за якими у середовищі Microsoft Excel виконано необхідні розрахунки на прикладі статистичних даних

підприємства АТ «ХЗЕМВ» за останні роки. За результатами отриманої інформації за кожним напрямком було встановлено діагноз, а саме: мале промислове підприємство АТ «ХЗЕМВ» є фінансово стабільним на протязі останніх двох років. Керівництву даного підприємства рекомендовано і в подальшому приділяти особливу увагу питанням фінансової діагностики в умовах мінливого оточення.

Також було виконано економічне обґрунтування розробки, яке відповідно до вимог кафедри ЕК, було представлено у вигляді структурно-логічної характеристики отримання та використання результатів дослідження.

ВИСНОВКИ

За ринкових умов господарювання дослідження фінансового стану промислових підприємств та визначення шляхів його поліпшення набуває особливого значення, оскільки стійкий фінансовий стан окремих суб'єктів господарювання є передумовою добробуту працівників промислового сектору вітчизняної економіки, своєчасного і в повному обсязі виконання державного і місцевих бюджетів країни, стабілізації економіки України загалом.

Негативні тенденції розвитку підприємств промисловості свідчать про те, що діючий механізм фінансового управління є недостатньо ефективним і не має відповідної науково-методичної основи функціонування. Тому вбачається у якості способу підвищення ефективності діяльності промислових підприємств, у тому числі у сфері малого бізнесу, забезпечити безперервне проведення діагностичних досліджень, у тому числі у сфері фінансового менеджменту. Це стосується фінансової діагностики: балансу промислових підприємств; фінансових коефіцієнтів рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності, платоспроможності; кризового стану, банкрутства.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу фінансової діагностики підприємства. Було проведено аналіз теоретичних підходів щодо визначення дефініції існуючих понять фінансової діагностики підприємства за трьома критеріями класифікації.

Було визначено, що фінансова діагностика є процесом аналізу фінансових показників діяльності підприємства та встановлення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, встановлення можливостей та досягнення результатів діяльності підприємства для визначення діагностичного сценарію його стану та перспектив розвитку. Метою проведення фінансової

діагностики промислового підприємства є удосконалення системи управління та виявлення перспектив розвитку, своєчасне виявлення та усунення негативного розвитку у діяльності підприємства, покращення фінансового стану, встановлення діагнозу за кожним напрямком дослідження.

На основі критичного огляду наукових праць були установлені а описані основні завдання, напрямки та методи діагностики фінансового стану промислового підприємства. Вивчено форми діагностування фінансового стану підприємства. Розглянуто класифікацію методів фінансової діагностики підприємства.

Враховуючи ступінь актуальності та розробки питання моделювання процесу фінансової діагностики промислового підприємства, було визнано за доцільне формування теоретичної платформи дослідження фінансової діагностики малого промислового підприємства, що сприятиме поширенню понятійно-категоріального апарату теорії фінансового аналізу підприємства у цілому.

У другому розділі кваліфікаційної роботи надано загальну характеристику підприємства АТ «ХЗЕМВ», яке було обрано у якості фактологічної бази дослідження. Установлено, що дане підприємство має тривалу історію своєї діяльності: свою першу електротехнічну продукцію підприємство почало виробляти з початку 40-х років минулого століття. Організаційно-правовою формою господарювання даного малого підприємства починаючи з 2020 року стало акціонерне товариство, формою власності – недержавна власність. Основним видом економічної діяльності підприємства за КВЕД 81.10 є комплексне обслуговування об'єктів; іншими видами діяльності є неспеціалізована оптова торгівля за кодом 46.90 та надання інших допоміжних комерційних послуг за кодом 82.99. Було досліджено динаміку змін основних економічних показників підприємства у нестабільному зовнішньому середовищі за останні три роки. Загальний баланс активів підприємства АТ «ХЗЕМВ» повністю відповідає загальному

балансу його пасивів, що свідчить про правильність проведених розрахунків. Основні засоби підприємства збільшилися на 124,7 тис. грн. у минулому 2020 році у порівнянні із 2018 роком, що є позитивним фактором, оскільки свідчить про розширення технічної бази даного суб'єкта господарювання. Стабільна позитивна тенденція росту є характерною для оборотних активів підприємства: за досліджуваній термін часу їх обсяг виріс на 222,6 тис. грн.

За результатами порівняльного аналізу основних фінансових результатів діяльності АТ «ХЗЕМВ» за останні три роки можна констатувати, що показник чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) має позитивну тенденцію зміни за часом: у 2018 році – 3299,1 тис. грн.; у 2019 році – 3794,2 тис. грн.; у 2020 році – 3728,6 тис. грн. Отже за досліджуваній період абсолютна зміна даного показника склала 429,5 тис. грн. Діяльність підприємства за роками не була стабільною, але спостерігається збільшення обсягу чистого прибутку. Так у 2018 році його обсяг складав 41,0 тис. грн., а у 2020 році підприємство отримало чистий прибуток вже у розмірі 102,6 тис. грн.

Рентабельність підприємства у 2020 році порівняно із 2018 роком збільшилася на 109,9 % за рахунок зниження собівартості продукції та одночасного зростання оборотних активів на 222,6 тис. грн. при зменшенні необоротних активів на 22,9 тис. грн.

Відсутність реєстрації даного підприємства в Реєстрі неприбуткових установ та організацій дозволяє стверджувати, що станом на 16.10.2021 року АТ «ХЗЕМВ» є прибутковим.

Третій розділ кваліфікаційної роботи присвячено питанням економіко-математичного моделювання процесу фінансової діагностики малого промислового підприємства. Було виконано постановку задачі за темою роботи, яка представляє собою послідовних, взаємоузгоджених дій. Для практичної реалізації запланованих заходів відповідно до установленої мети дослідження було розроблено етапи розв'язання поставленої задачі.

Для кожного із п'яти обраних напрямків фінансової діагностики малого промислового підприємства було представлено математичні моделі, за якими були проведені відповідні розрахунки у середовищі Microsoft Excel. Дана програма підходить до використання непрофесійними користувачами, що є досить важливим аспектом при практичному її використанні на підприємствах малого бізнесу. Вхідна інформація міститься на трьох листах, вихідна – займає п'ять листів.

За обраними напрямками проведення фінансової діагностики на прикладі статистичних даних малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ» отримано такі результати: «легка структура» активів на протязі двох років; достатньо стійкий фінансовий стан; невисокий ризик утрати фінансової стійкості; за фінансовими показниками Бівера досліджуване підприємство відноситься до групи фінансово стійких підприємств; за результатом експрес-аналізу розрахункове значення $Z_{AT} > 1,39$, тому рівень фінансового стану підприємства є стійким; покращення розрахункових чисельних значень показників свідчить про відсутність ознак доведення до банкрутства підприємства, ефективне використання грошових коштів. Таким чином за результатами фінансової діагностики досліджуваного малого промислового підприємства АТ «ХЗЕМВ» можна зробити загальний висновок: підприємство є фінансово стійким на протязі останніх двох років. Керівництву досліджуваного підприємства представлено можливість переведення процесу фінансової діагностики у вигляді програмного забезпечення та його імплементації у діяльність підприємства при виникненні такої необхідності. Вважаємо за доцільне рекомендувати керівництву даного підприємства регулярно діагностувати фінансовий стан підприємства з метою покращання фінансових показників в майбутньому за умови дуже нестабільного зовнішнього середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Дячков Д. В., Тур Є. І. Особливості формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 5 (22). С. 59-66.
2. Коваленко В. В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2016. № 2. Том 1. С. 17-20.
3. Черниш С. С. Діагностика фінансового стану підприємства. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua › bitstream](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream) (дата звернення 18.10.2021).
4. Найденко О. Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2015. № 2(84). С. 162-170.
5. Малярець Л. М., Норік Л. О. Економіко-математичні аспекти діагностики конкурентоспроможності підприємства. Наукове видання. Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. 214 с.
6. Саприкіна Л. М., Шипіл К. І. Діагностика фінансового стану підприємства як основа забезпечення його економічної безпеки. URL: <http://www.econom.nauka.com.ua> › ... (дата звернення 14.10.2021).
7. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2 (07). 2018. С. 66-69.
8. Жукевич С. М., Кудлаєва Н. В. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством. URL: [http://dspace.tneu.edu.ua › bitstream](http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream) › Жукевич_... (дата звернення 11.11.2021).
9. Савицька Г. В., Градова А. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2014. 654 с.
10. Підхомний О. М. Діагностика фінансового стану підприємства. *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси». 2017. Вип. 23. С. 23–237.

11. Городня Т. А., Мойсеєнко І. П. Економічна та фінансова діагностика: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2014. 282 с.
12. Копчак Ю. С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. Вісник СумДУ. 2004. № 9(68). С. 23-34.
13. Рожелюк В. М., Жук Н. Т. Експрес-діагностика фінансового стану в системі управління безпекою підприємства. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали між нар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Тернопіль, 20 листопада 2017 р.). Том 1. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 181-184.
14. Чернишов В. В. Формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Харків, 2019. 212 с.
15. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2007. 21 с.
16. Круш П. В., Чередниченко О. О. Сутність діагностики фінансового стану підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. Вип. 8, 2011. С. 164-170.
17. Багацька К. В. Фінансова діагностика діяльності підприємства... URL: <http://dspace.nuft.edu.ua> > Bagatskaya_monogr (дата звернення 14.10.2021).
18. Соколова Л. В., Колісник О. В. Діагностика фінансової стійкості підприємств малого бізнесу. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*: матеріали I міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 3 листопада 2020 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків. ХНУРЕ. 2020. С. 311-314.
19. Пілецька С. Т. Діагностика в антикризовому управлінні... URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> > cgiirbis 64 > Nvp... (дата звернення 14.10.2021).
20. Сметанюк О. А. Методика діагностики кризи підприємства за оцінкою показників фінансового стану в умовах організаційних змін. *Вісник*

Хмельницького національного університету (Вісник Технологічного університету Поділля). Хмельницький : ХНУ, 2005. № 6. Т. 1. С. 128-131.

21. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства. URL: <https://pidru4niki.com> > ekonomika > diagnostika_umo... (дата звернення 06.05.2021).

22. Іщенко Н. А. Діагностика ймовірності банкрутства та шляхи його стабілізації. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua> > jsui > bitstream (дата звернення 06.05.2021).

23. Раєвнева О. В., Степуріна С. О. Моделювання фінансової діагностики стану підприємства. *Економіка і регіон*. 2005. № 3 (6). С. 74-80.

24. Куліков П. М., Іващенко Г. А. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: навч. посіб. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. 156 с.

25. Якименко О. С. Методи діагностики фінансового стану промислових підприємств. *Науковий-виробничий журнал Бізнес-навігатор*. 2012. № 1 (27).

26. Соколова Л. В., Верясова Г. М., Соколов О. Є. Порівняльний аналіз застосування моделей оцінки кризового стану промислових підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2019. № 3 (20). С. 357-364. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/55.pdf.

27. Ковтуненко Ю. В., Усманова А. Основні підходи дослідження методик аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 5/1. С. 31-33.

28. Шапурова О. О. Моделі оцінки банкрутства та кризового стану підприємств. *Економіка і держава*. 2009. № 4. С. 59-64.

29. Соколова Л. В., Порохненко О. А. Проблеми вибору моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Науковий журнал Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. № 7. С. 910-915.

30. Янковець Г. М., Чернюк Ю. В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. URL: www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/14.pdf (дата звернення 04.05.2021).

31. Sokolova, L., Dyuzhev, V., Veriasova, G., Kurdenko, O., Al-Fakhore Esknder Suliaman Salty. Scientific and Methodological support of Financial Express analysis of Small Industrial enterprises of Ukraine. *Innovative technologies and scientific solutions for industries*. 2021. No. 3 (17)78. P. 78-90. UDC 339.138. DOI: <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2021.17.078>.

32. Соколова Л. В., Колісник О. В., Верясова Г. М. Управління фінансовим потенціалом малих підприємств: теоретично-практичні аспекти. Теорія, методологія і практика господарсько-фінансової діяльності підприємств : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2019. С. 27-31. <http://www.economics.in.ua/>.

33. Соколова Л. В., Колісник О. В., Деренська Я. М., Верясова Г. М. Теоретико-методичне забезпечення фінансової діагностики суб'єктів малого підприємництва на принципах системного підходу. *The scientific heritage*. Budapest, Hungary. VOL 2, № 33. 2019. P. 15-18); <http://tsh-journal.com/wp-content/uploads/2019/04/VOL-2-No-33-33-019.pdf>;

34. Семенов Г. А., Ярошевська О. В. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1. С. 136-141.

35. Ковальов В. В. Фінансовий менеджмент: теорія та практика. 3-тє видання. Видавництво «Проспект», 2019. 1805 с.

36. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту. К.: Ніка-Центр, 2007. 487 с.

37. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2002, № 6. С. 53-61.

38. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 161-170.
39. Бондаренко Т. Ю., Волков Д. П. Діагностика операційної діяльності в стратегічному управлінні машинобудівники. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1 (55). С. 177-179.
40. Савчук Я. О. Фінансова діагностика підприємства в системі зміцнення його фінансової безпеки. URL: <http://rev.kpu.zp.ua> › journals (дата звернення 15.11.2021).
41. Діагностика економічної діяльності підприємства. URL: <https://msn.khnu.km.ua> › content › Diagnos › Тема_09 (дата звернення 13.11.2021).
42. Швиданенко Г. О., Олексюк О. І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2002. 290 с.
43. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
44. Шаманська О.І. Методологія дослідження основних складових... URL: <http://www.agrosvit.info> › pdf › 2.pdf (дата звернення 18.11.2021).
45. Качмарик Я. Д., Малевич Л. С. Підходи до діагностики фінансового стану підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*: зб. наук.-техн. пр. Львів: РВВ НЛТУ України. 2010. Вип. 20.2. С. 174-177.
46. Кононенко О., Маханько О. Аналіз фінансової звітності. Х. : *Фактор*, 2006. 200 с.
47. Мельник О. Г. Методи діагностики виробничо-господарської діяльності... URL: <http://ena.lp.edu.ua> › bitstream › ntb (дата звернення 17.11.2021).
48. Економічний аналіз: підр. / за ред. проф. С. А. Меховича, проф. В. М. Тимофєєва, доц. І. М. Погорєлова. Віровець А. П. *Апостроф*, 2009. 752 с.

49. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємства: підруч. Львів: *Магнолія 2006*, 2014. 406 с.
50. Захарченко П. В., Гриценко М. П. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Мелітополь: Типографія міської ради, 2018. 226 с.
51. АТ ХЗЕМВ – Код ЄДРПОУ 01412822 – YouControl.URL: <http://youcontrol.com.ua> ›... › АТ ХЗЕМВ (дата звернення 16.10.2021).
52. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20140101#n1247>.
53. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 2464-VI.
54. Податковий Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-16.
55. Кодекс Законів про працю України: Закон України зі змінами від 19.04.2011. № 3231-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. С. 431.
56. Менеджмент організацій: підручн. / за ред. Л. І. Федулової. К.: Либідь, 2004. 448 с.
57. Фактори впливу на виробничий потенціал підприємства. URL: <http://pidru4niki.com>›economika›factori_vplivu_virobnic... (дата звернення 16.10.2021).
58. Іванілов О. С. Економіка підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2020. 728 с.
59. 62. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2019. 488 с.
60. 63. Бойчик І. М. Економіка підприємства. К.: Кондор, 2016. 378 с.
61. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 596 с.

62. Рентабельність – що це таке, види і формули, як ... – Opal. URL: <http://opal.net.ua> > (дата звернення 01.11.2021).
63. Методичні рекомендації щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств: затв. рішенням Держ. комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.11.2004 р. № 485. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0485312-04>.
64. Ковтуненко Ю. В., Олексійчук А. Г. Фінансовий результат діяльності підприємства. URL: <http://dspace.opu.ua> > jspsui > tezy-oaz2017-95-98 (дата звернення 03.11.2021).
65. Стригуль Л. С, Буцаєва М. А. Дослідження сутності визначення поняття фінансових результатів діяльності підприємства. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2016»* : тр. 7-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2016 р. / ред. П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан. Харків : НТУ «ХП», 2016. С. 287-289.
66. Фінансовий результат – Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org> > wiki > Фінансовий_результат (дата звернення 16.10.2021).
67. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручн. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
68. Соколова Л. В., Сажнева А. О. Теоретична платформа дослідження фінансової діагностики промислового підприємства. Сучасні економічні стратегії: інновації, безпека та сталий розвиток: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової, д.е.н., проф. І. В. Колупаєвої, к.е.н., доц. О. В. Мурзабулатової. Харків: ХНУРЕ, 2021. С. 201-205.
69. Прогнозування ймовірності банкрутства на основі моделі Бівера ... URL: <https://afdanalyse.ru> > publ (дата звернення 29.11.2021).
70. Управління підприємством в умовах розвитку ринку. Наукове видання / В. М. Гриньова, М. М. Новікова, О. М. Красноносова, О. Ю. Проскура, М. М. Салун; [Під ред. докт. екон. наук, проф. В. М. Гриньової. Харків: Вид. ХДЕУ, 2003. 168 с.

71. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: [наказ Мін. економіки України від 19.01. 2006 р. № 14 (у ред. від 26 жовтня 2010 р. № 1361)].

72. Соколова Л. В., Сажнева Г. О. Програмне забезпечення фінансової діагностики вітчизняних суб'єктів господарювання. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 2 листопада, 2021. Харків, 2021. С. 161-163.

73. Багацька К. В. Фінансова діагностика діяльності підприємства в системі прийняття управлінських рішень. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua> › Bagatskaya_monogr (дата звернення 03.10.2021).

74. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційних робіт магістрів для студентів усіх форм навчання галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» за спеціалізацією «Економічна кібернетика» [Електронний документ] / Упоряд. Т. В. Полозова, Л. В. Соколова, В. В. Кирий, С. В. Гришко: Харків, ХНУРЕ, 2020. 28 с.